

ВІСТНИК

ПОЛІТИКИ, ЛІТЕРАТУРИ Й ЖИТТЯ

Виходить що неділі. — Менших рукописей не звертаєть ся.
Адреса: Wistnyk, Wien VIII., Josefstädterstraße 79, II, Tür 6.
Телефон: 13430. Чек. конто: ч. 107.090

Передплата: річно—20 К., 10 карбованців; піврічно—12 К
6 карб.; квартално—6 К., 3 карб. Ціна поодинокого числа
50 сот., 50 шаг. Зміна адреси 50 с., 50 шаг.

V рік. Ч. 40.

Відень, 6-го жовтня 1918.

Ч. 223.

Україна і центральні держави.

Відомий на цілу Україну „артільний батько“ Микола Левитський, який є головою українсько-німецького товариства в Києві, умістив в київській часописі „Відродження“ ряд статей п. з. „Чужоземна допомога Україні“, в яких займав ся справою відносин України до Москвіщини, та усправедли- влював потребу зближення України до Європи і оружноі помочи центральних держав проти Москви.

В кінцевій статі на сю тему пише М. Левитський таке:

„Мусімо бути реальними політиками, як і наші „брати“ (Москалі), твердо дивити ся прямо в очі життю і бути вдяч- ними центральним державам, коли справді вони щиро ба- жають і допоможуть Україні стати вільною й незалежною, бо мусімо отверго сказати, що без їх допомоги зараз, в сей час, ми-б не змогли здобути самі собі політичну незалежність, бо знаємо вже добре, як без краю ворожо ставлять ся до сього наші „брати“ росіяни.

„Ми повинні раз на завжди відкинути всякі брехливі і шкідливі сантименти та керувати ся тільки одним, а саме — інтересами України та її природним і необмеженим нічим і ніким правом на вільне, незалежне житте, як самостійної, суверенної держави. Україна мусить бути такою державою, бо без сього ми пропадемо.

„І кожний, хто-б він не був, хоч-би і цілком чужий нам, але хто допоможе нам, pomoже Україні бути і жити вільною, незалежною ні від кого державою, — той є наш друг. І навпаки, той, хто бореть ся з нами, той є ворог України, а значить і наш лютий ворог, хто-б він не був, якої-б він нації, чи партії не був, хоч-би і рідний брат, чи батько, коли він не хоче визнати за нами, як і за всіма народами і людьми елементарного права на вільне, незалежне політичне житте, право мати свою самостійну державу.

„Через те всі свідомі Українці, які знають і розуміють історію України і її становище в сучасній великий історич- ний момент, мусять твердо і ясно раз на завжди зазначити собі й зясувати другим, що, коли ми не хочемо загинути політично, національно і культурно, коли ми хочемо стати поруч з іншими культурними європейськими державами, ми можемо і повинні держати куре нашої політики

тільки на захід, на Європу, на весь світ, але ніяк не на схід, не на Москвіщину.

„Ми також твердо повинні зрозуміти і памятати, що такі моменти, як ми переживаємо зараз, дуже рідко бувають, через кілька сот літ, і що пропустивши сей момент, не зро- зумівши його значіння для будуччини нашого краю і не використувавши його, ми зробимо не тільки великий гріх, але й страшний злочин перед нащадками.

„Се не означає, що ми мусімо, чи хочемо ворогувати з Москвіщиною, чи з ким іншим. Ні в яким разі. Про се не може бути і розмови. Ми хочемо жити в добрій згоді і дружбі зі всіма сусідами й всіма народами, аби нас не зачі- пали і не ображали нас і наше національне достоїнство. Ми дуже вже багато пережили, натерпілись, намучились — у нас на душі нема живого місця, — все пошматоване, — від туги серце наше наболіло, — буде вже з нас. Двісті шість- десять чотири роки неволі — се добрий куре науки.

„Ми мусімо дати рішучий опір всім ворогам України. Ми повинні використувати задля утворення і зміцнення незалежної, самостійної держави все, що тільки можливо, використувати всі сили, як на Україні, так і поза межами її, за кордоном; ми мусімо виявити як можна більше такту політичного і державного розуму, як у внутрішній так і міжнародній політиці.“

Отєї висновки „артільного батька“ поділяють тепер майже всі тверезо думаючі, політично виховані люди на Україні, але на жаль поза ними є багато на Україні не свідомих політично людей, які разом з захожими Москалями і нашими таки „Малоросами“ хотять конечно наново злучити Україну з Москвіщиною і в сій цілі виступають ворожо проти центральних держав, які своїм військом помагають держати на Україні лад і порядок.

Проти сього всі свідомі Українці мусять бороти ся. Україна хоче жити з усіма народами культурного світу в добрій згоді і приязні, але передусім навіязує політичні господарські відносини з тими народами і державами, які визнають за Україною право на самостійне державне існу- вання і помагають їй стати на ноги, як державі. Коли й Москвіщина стане на сей шлях, тоді й з нею наладять ся добрі відносини.

О перевагу сил на Балкані.

Характеристичне, що під важким тягарем всесвітніх воєнних змагань першими падають славянські держави. Перше Росія, а за нею Болгарія. Нерви славянських народів за чуткі, за мало витривалі; в одній і другій державі воєнна катастрофа була попереджена революцією. Російський воєнно-суспільний переворот нам добре відомий і він належить вже до історії; болгарський переворот шойно переживаємо. Часописи доносять, що на 30 кілометровім фронті антантського пролому, цілі полки болгарських військ кинули зброю і подібно російським большевикам розіхалися по нещасній країні „робити революцію“. Один з таких поїздів з дезертирами задержали болгарські юнкери аж під Софією. „Az Est“ довідується, що збунтовані санджаци прибули навіть до головної квартири генерала Тодорова і зажадали мира. Тодоров мусів втікати. В сій грізній хвилі, коли впала ціла лінія Вардару, а антантські війська непереможним напором зближалися до Велес і Струмци, і коли перші відділи англійської кавалерії вдерлися аж на болгарську територію, болгарський прем'єр Малинов, за згодою короля Фердинанда, рішив навязати з антантою мирові переговори. Дня 25. вересня виїхали три болгарські парламентарії: міністер скарбу Ляпчев, комендант другої армії ген. Луков і бувший міністер Радев до антантської головної квартири на Балкані, до Солуня, задля розпочаття переговорів в цілі заключення завершення зброї і мира.

Не минуло 5 днів, а вже маємо між Болгарією й антантою розем. 30. вересня оголосила болгарська телеграфічна агенція комунікат, що 29. серпня, пізно вночі, між болгарською делегацією та головним комендантом антантської східної армії ген. Франше д'Есперау підписано завішення зброї. Видано приказ здержати операції на цілім фронті. По французькому урядовому донесенню болгарські відпоручники згодилися на всі антантські умовини. Що вони не легкі — се певна річ.

Колиб ходило тільки о саму Болгарію й антанту, помишувши навіть опір серед деяких болгарських кругів, справа була-би готова. Чи треба жалкувати, що трудолюбивий і лицарський народ Болгарії свої політичні аспірації припечатувє такою долею й віддає себе цілковито на ласку й неласку англійсько-американського імперіялізму — се покаже найблизша будучність. Але справа далеко не кінчить ся на самій Болгарії. Вонаж три роки була звязана тісним союзницьким вузлом з центральними державами, разом з ними розгромила Сербію і Альбанію, втішала си посіданням Македонії. Вона була сторожем центральних держав на Балкані і — що найважливіше — через неї вів шлях, який лувив центральні держави з Туреччиною. Для осередніх держав втрата сполуки з Туреччиною — се питання життя і смерті. Не тільки тому, що Туреччина, полишена сама собі, без німецьких гармат, амуніції й інструкторів та дорадників скорше чи пізнійше (особливо з уваги на теперішній англійський побідний похід в Палестині і велику ворохобню арабських племен) мусить стати добою Англії, Франції й Італії, але головню тому, що Німеччині з хвилею відітнення сполуки з Туреччиною буде раз на все замкнений шлях до південної Азії й Єгипту.

Треба ще додати, що втрату своїх впливів на Балкані центральні держави можуть скоро відчутти на становище Румунії, яке й так непевне й загадочне. Цілу виделіану німецькими політиками і дипломатами систему центральної Європи в сполуці з Балканом і Малою Азією, мир Болгарії з антантою може розбити майже на прах.

Тому нічого дивного, що Німеччина й Австро-Угорщина докладають всіх зусиль, щоби Болгарію відтягнути від антанти. Німецькі часописи натякають, що деякі політичні і дипломатичні круги, як внутрі, так також і зовні, напружили всі свої сили, щоби акція Малинова стада не існуючою, а буде вже призначенням численних німецьких і австро-угорських дивізій, які поспішають на Балкан, привернути захитану рівновагу сил на Балкані і реорганізувати болгарську армію. Але сі заходи

мабуть не поправлять грізної ситуації, причиною якої є заповідана центральними державами кривда Болгарії в справі Добруджі й загальне вичерпанне сил болгарського народу.

Події гонять одна за одною, немов в калейдескопі. Нещасна Болгарія може стати тереном домашньої війни, окупації і ще чого гіршого. Та болгарська справа тільки одно кільце в тім великім вузлі, який задувала всесвітня війна. О Балкан будуть бити ся обидві воюючі сторони. На полях Македонії і Сербії рішається доля Болгарії, Туреччини, Сербії, а може й цілого європейського континенту. Не без рації може дехто говорити, що війна, почата на Балкані, на ньому й скінчить ся. Центральні держави не так легко уступають ся з Балкану, а рівню твердо боронитимуть своїх придбань антантські генерали й дипломати очевидно в такому випадку, якщо антанта не згодиться на нову мирову пропозицію осередніх держав.

Україна й європейські держави.

„Кієвская Мысль“ з 29. вересня доносить: З авторитетного джерела нас повідомляють, що за останній час в області міжнародніх відносин дипломатична управа української держави досягнула поважні успіхи.

Ще в часі побуту голови української держави в Берліні почали вияснюватись найблизші міжнародні відносини між Україною й європейськими державами, а в останню часі виявили ся результати.

Вчора одержано офіційальні вісти про признание швайцарським правительством суверенности української держави і про бажанне Швайцарії вступити в приятні політичні й економічні зносини з Україною. Швайцарське правительство висловило се бажанне через радника міністерства заграничних справ, предсідателя спеціальної місії в Швайцарії д. Лукашевича, який вчора повернув до Києва. Підчас свого побуту в Швайцарії д. Лукашевич провадив переговори з швайцарським правительством, а при тім наважував зносини з представниками інших неутральних держав в Швайцарії. Таким чином, з Швайцарією відносини України вияснили ся в прихильнім дусі. Фактично Швайцарія — се перша неутральна держава, яка признала Україну самостійною, суверенною державою. В найблизшій часі відбудеть ся обміна офіційальними грамотами з Швайцарією; після сього в Швайцарії й на Україні почнуть функціонувати дипломатичні місії, на чолі яких стануть уповновашені міністри і послі. В тім самім часі в деяких більших центрах Швайцарії будуть відчинені українські консуляти, а на Україні — швайцарські консуляти.

Переговори з Данією виявились успішними і маємо певні відомости, що в найблизшій часі донське правительство почне офіційальні переговори з українським правительством в справі признання самостійности України.

Після Данії начнуть ся переговори з Швецією, а опісля також з Норвегією. Приготовні кроки в сьому напрямі вже зроблено. В переговорах України з всіми неутральними державами брали участь представники центральних держав.

В міністерстві заграничних справ мають поважні відомости про те, що Еспанія також признає в найблизшій часі українську державу. З еспанським дипломатичним представником в Берліні вели ся вже іменем української держави переговори, які дали гарний вислід. Вчора по перший раз міністерство заграничних справ відвідав еспанський консуль в Одесі Рафаель-Мендікуті-Ідальго, який довгий час розмовляв з міністром заграничних справ Д. Дорошенком, товаришами міністра А. Палтовим і проф. О. Айхельманом. Сій бесіді в дипломатичних кругах надають велике значіння. Можливо, що в найблизшій дні еспанський консуль перебере ся з Одеси до Києва, де він буде тимчасово сповняти при Українській Державі дипломатичні функції.

Після обміни дипломатичними грамотами Україна навязе близькі економічні зносини з всіма нейтральними державами, які признали її самостійність.

Взаємні відносини між центральними державами й Україною скріпили ся в останніх днях дуже значно. В дорозі до Києва, турецький посол Мухтар-бей, як повідомляють, задержав ся у Відні, де одержав від свого правительства ряд взазівок і інструкцій, поширюючих його дипломатичні права, з порученням удержувати іменем Туреччини, як найщиріші і приязні відносини з Україною.

Щодо справи прилучення Криму українському правительству поведо ся довести до повної згоди з центральними державами. Вияснилось також становище центральних держав у відношенні до українсько-румунських справ. Переговори з прибубшою до Києва спеціальною румунською делегацією ведуть ся при повній згоді і після вчасного повідомлення центральних держав.

Політика і життя в Холмщині.

Під таким наголовком пише д. А. Плавачук в „Новій Раді“ (ч. 172):

„В Холмщині робить ся ось що: школи пообсаджували польськими учителями і учительками, які наспидку набрані, не мають відповідної підготовки і українських дітей учать польською мовою. Колиж стали повертати з біженства вчителі Українці, то їм заборонено займати шкільні будинки і навчати дітей не тільки в школах, але й в приватних домах. З деяких сел з чисто українським населенням шкільні будинки перевезено в села з переважно польським населенням.

„Всі урядові інституції обсаджено також Поляками. Коли Українець звертаєть ся своєю мовою до урядовця Поляка, то той селянина за се надає, а інтелігентови нічого не відповідає, наче не бачить і не чує його. Колиж той намагаєть ся, щоб на нього звернули увагу, то кажуть прийти на другий день, бо сьогодні нема часу. На прохання, писані українською мовою (які дуже неохоче приймають ся), урядові установи ніякої відповіді не дають. Рекомендованих листів з адресами українською мовою на поchtі не приймають, а нерекондовані листи десь пропадають.

„Ще гірші знущання діють ся над релігійним почуттям і сумлінням українського народу на Холмщині. Значна більшість українського населення, яка залишилась на своїх місцях після відходу російського війська в 1915 році, більше трьох років не могла задовольняти своїх релігійних потреб через відсутність православного духовенства. Колиж з літа 1918 року стали повертати в свої парафії священники-Українці, то Поляки стрічали їх з скаженим фанатизмом; газета „Kurjer Polski“ надрукувала статтю „Pilnujcie porow“ (т. зв. „слідкуйте за попами“), в якій розводила ся про якусь небезпеку для польського діла від православного духовенства і радила всім мати на увазі кожний крок священника.

Люблинський генерал-губернатор гр. Шептицький розпорядив ся, аби всі церкви на Холмщині замкнено і запечатано. Священникови Іванцевичу з Холма на прохання про дозвіл правити службу Божу в церкві і задовольняти релігійні потреби українського населення, обявлено таку резолюцію тогож гр. Шептицького: „Rosyjsko-prawosławny kościół nie jest tu prawnie uznany. Równocześnie zakazuje prowadzenia jakiegokolwiek ksiąg metrykalnych, udzielania ślubów i obojmowania z powrotem budynków parafialnych, gruntów rolnych i lasów, gdyż te ostatnie stały się własnością państwa“.

„Така сама відповідь (з 2. VI. 1918 р.) була дана і на прохання свящ. Лаця з Білгорайського повіту, а також прот. Левчука з Томашівського повіту та інших.

„З тих розпоряджень і резолюцій гр. Шептицького ми бачимо, що православна церква правом на Холмщині тепер не

визнаєть ся, що православному духовенству забороняєть ся там правити Службу Божу в церквах, хрестити, сповідати, вінчати, ховати умерших, провадити метрикальні книги, займати церковні доми і будинки, користуватись церковною землею, яку взято в державне орудування і наймаєть ся в аренду приватним особам. Нас повідомляють, що священники мусять поневіряти ся по чужих хатах на селі, тоді як їх церковні доми займають якісь найзжі пани або місцеві дідичі-поміщики, що священники церковними землями можуть користуватись не инакше, як заплативши гроші за їх аренду, а ключі від церкви дістати і церкву відімкнути лекше було за часів Зельмана, ніж тепер.

„Я не буду багато говорити про те, що з часу, як розпочав ся масовий поворот біженців на Холмщину, там стали чогось горіти православні церкви (в липню в одну ніч в однім грубешівським повіті згоріло дві: в селі Богатичах і селі Молодятичах, в липню-ж підпалена була церква в с. Заборцях), що порозбيرانо немало парафіяльних будинків (в Тишівцях, в Спасі, в Чувчичах, Хутчу і др.), що церкви обернено на костели (в Грубешові, Клешові і в заможній ському повіті та инш.) і навіть продано на знос (на ліцитації) (!!!), як се недавно стало ся в с. Сельці коло Холма, куди що року на празник св. Анни збирало ся кількадесят тисяч народу. Що се, як не мерзенне знущання над душею української людности, над його святая святих!“

3 австрійського парламенту.

Австрійській парламент, скликаний для нарад в справах державної скарбовости, почав дуже інтересну дискусію в справах воєнного положення, мира, а передусім в справі австрійської державности і її перебудови. Чеські і південно-славянські речники (Станек, др. Крошеч і Кльофач) з парламентарної трибуни „виповіли Австрії війну“ (слова „Arbeiter-Zeitung“), вихвалюючи чесько-словацькі легіони, які борюють ся „за ідеали людства“, домагаючись „фронту трьох славянських держав від Іданьска через Прагу до Адриатики“ і сильно атакуючи малярсько-німецьку гегемонію. Чеська мінімальна програма: чесько-словацька держава. Корошеч заявив, що „національна автономія, з якою бар. Гусарек прийшов перед парламент, приходить запізно. За таку автономію південні Славяне перед війною були-би вдячні, одначе в 5 році війни кажуть: ніколи! Нема такої штуки, яка Хорватів і Сербів могла би відділити від Словінців“. Польські бесідники (Тертіль і Дашинський) сильно атакували Німеччину і „пруський мілітаризм“. Презес польського кола Тертіль проголосив з парламентарної трибуни польське домагання на зведення всіх польських земель в одну польську державу. Австрійські офіціози дуже зтурбовані ненавистю польських послів до Німеччини і їх зближенням до Славян і жалують ся, що „навіть льояльні Поляки стали радикалами“. Супроти сього славянського фронту, між послами німецьких партій йдуть живі наради над спільною акцією в справі злуки всіх австро-німецьких областей в одну німецько-австрійську державу і від них має вийти визнання до заступників чеського й південно-славянських народів в справі наради над перебудовою Австрії в федерацію вільних національних одиниць. Інтересне, що німецькі партії нічого не говорять про австрійських Українців і Поляків. Дає се багато до думання. Український парламентарний клуб устами свого голови д-ра Петрушевича зажадав прилучення австро-угорських Українців до державної України, або утворення українського коронного краю, зложеного з української часті Галичини і Буковини і злученого федеративно з перебудованою Австрією. Австрійський міністер краєвої оборони перечив, немов-би австрійські війська допускали ся насильств в межах державної України.

Як творилась Українська Держава.

Війна за незалежність.

(Кінець)*.

Українське правительство не помилялось в своїх сподіваннях миру. В той день, коли українські війська виходили до околиць Києва, трактат з центральними державами був уже готовий. У вечері 26. січня приступлено до його підписання, вночі з 26. на 27. сю урочисту процедуру закінчено. Трактат дав Україні мир гідний і почесний, повернув їй західні українські землі, не тільки окуповані підчас війни, а й раніше від неї відірвані, як Холмщина, Берестейщина, Пинщина (хоч і не в повнім їх обсягу — так околиці Дорогичина, Більська, Брянська, зістались таки поза Україною); усталив обмін военноположеними без оплат, обмін товарів на основання контингентування (уставлення скількох товарів, які мали довозитись і вивозитись). Німецьке правительство зараз взялось до мобілізації й виводу на Україну підготовлених частей українських военноположених і заявило свою повну готовість поможти Україні такою ж своєю війською для швидкого очищення її від большевицьких банд і усталив лад у порядку, аби як скорше міг бути усталивний товарообмін і вивіз лишків, вимовлений при мирових переговорах.

З різних поглядів се не була приемле перспектива. Можна було наперед знати, що вступ німецьких військ на Україну дасть привід до агітації против Центральної Ради з різних сторін, може викликати тривогу й невдоволення серед широких кругів людности, серед селянства — сеї головної підстави української державности. Але з другого боку було в високій мірі небезпечним зіставити Україну на довгий час у власти большевицької анархії й чекати, поки вона сама себе зість, поки перегорить большевицька зараза і викличе таку сильну і організовану реакцію серед самої української людности, щоб на ній можна було опертись українській власти. Широкі круги людности, найцінніші й свідоміші елементи селянства бажали ладу й порядку, але ждали твердої власти, котра-б дала їм його й визволила від большевицького терору, самі почувуючи себе безсильними, і се могло-б тягнутись дуже довго, коли-б українське правительство зіставляло край без своїх організаційних центрів, без органів власти. Не кажучи вже про те, що сільськогосподарський сезон зближавсь і в ім'я збереження хоч якої небудь економічної сили краю й його добробуту треба було дати лад і спокій, щоб робочий люд міг приступити до своєї праці. Тимчасом, як виявилось для формовання нових частей з военноположених треба було досить довго часу. Українських частей, котрі могла дати Австро-Угорщина (січові стрільці і регулярні українські полки), вона дати отягалась. Власні військові сили України змаліли дуже під впливом большевицької деморалізації і про організацію правдивої армії можна було думати тільки згодом.

Супроти сього українське правительство вважало неможливим зріктись тої воєнної помочи, яку йому зараз готове було подати правительство Німеччини — теж, розумієть ся, з власного інтересу: щоб приспішити вивіз збіжжа з України. Воно просило Німеччину прислати своє військо на Україну, і за який тиждень по підписанню трактату воно вже переходило границю. Тоді й Австрія, що з початку отягалась, теж заявила готовість вислати своє військо на Україну. Але замість січових стрільців і українських полків, котрих собі бажало українське правительство, австрійські військові власти вислали в першу голову полки чеські, польські, угорські, з котрими зараз почались у місцевої людности не порозуміння.

Українське правительство тим часом, з тими невеликими воєнними силами, які зіставались в його розпорядженню,

виведені з Києва і переформовані в Житомирі, займалось очищенням від большевиків Волини. З огляду, що большевицькі ешалони, довідавшись про перебування правительства й Ц. Ради в Житомирі, повели з Козятина й Жмеринки наступ на Бердичів і відти на Житомир, воно переїхало на кілька день до північної Волини — до Сарн. Вичистило сю залізничну лінію для звязи з дівізіями военноположених, що формувались у Ковелі, й німецькими військами, що наступали звідти-ж, і з їх помічю дуже швидко перевело очищення Волини, а з кінцем лютого нового стилю (з 16. лютого поставленою Ц. Радою Україна перейшла на новий стиль і середньоєвропейський час) українське військо повело натиск на Київ. Большевицькі банди, пограбувавши що ветигли за три тижні свого хазайнування в Києві, уступились без бою, коли українські й німецькі війська почали свої операції, грозючи обійти наоколо Києва і взяти в кільце. 1. березня українське військо вийшло до міста, оваційно привитане людністю. Кілька днів потім вернулось до Києва й українське правительство, а за ним згодом і Центральна Рада.

Центральна Рада зібравшись в Житомирі за кілька день по виході з Києва і зістаючись весь час в контакті з правительством, дістаючи від нього звідомлення по сучасному моменту, весь сей час не переривала своєї законодавчої роботи й за час свого існування прийняла кілька важних законів, перейнятих ідеєю укріплення української державности та її традицій (закони про українське громадянство, про відновлення старої монетної одиниці української держави — гривні, про державний український герб, котрим прийнято знак Володимира Великого на його монетах). Але вона працювала в частиннім складі (на підставі ухвали останньої сесії повної ради), і коли відновила свою діяльність у Києві в повнім складі, в перших печатках зарисувалась певна розщепина між тими групами, які вели роботу в ній весь час існування, і тими, що не брали в ній участі. Се виявилось в гострих ударах на недемократичну, мовляв, націоналістичну і шовіністичну політику українського уряду й тих парламентарних груп, що його підтримували, а конкретно вилилось в міністерській кризі, що на якийсь час знов нависла над парламентом, наслідком того, що фракція укр. с.-д. і деякі не-українські признали неможливою для своїх членів участь в кабінеті в таких обставинах, і разом з різних сторін пішла кампанія за одставлення кабінету Голубовича.

Наоколо Ц. Ради розгоріла ся на ново завзята агітація, яка нагадала сумні часи перед большевицьким повстанням. Київська дума стала огнищем, коло котрого обєднались всі ті течії, які йдучи ріжними дорогами до ріжних завдань, спільно вдарили на Ц. Раду і раду народніх міністрів, стараючись підкопати й дискредитувати Українську республіку. Такі події, як відання київської міліції в безпосередню власть міністерства, заборона демонстрацій і мітингів в свято російської революції, розпорядження про вивіски й оповіщення на українській мові, закони про українське громадянство служили приводом для завзятої агітації. Всякого рода неправильности в поводженню німецьких і австрійських військ, навіть і менш яскраві та сливе неминучі під час військових операцій в чужій країні, серед чужоязичної людности, давали привід до нападок, що явним чином мали дискредитувати українську власть, за те, що вжила до помочи Німців.

З другого боку соціальна політика Ц. Ради, особливо земельний закон 18. січня, служили ґрунтом не тільки до агітації против Української Республіки серед буржуазних кругів, але нею пробували дискредитувати українську державу в очах Німців і Австрійків, пошукати у них опори і помочи против соціальної політики Ц. Ради і против української державности. Польські поміщики Поділля й Волини звернулись до австрійського правительства з закликом перевести окупацію приграничних частей України, скасувати в них селянські

* Пор. ч. 39.

організації й земельну реформу, відновити поміщицьке землеволодіння й завести примусову селянську працю. Вони організували польські військові частини, які, опираючись на давніше сформовані легіони, попробували на власну руку касувати земельну реформу й відібрати поміщицькі землі, роздати селянам земельними комітетами. На лівобережжю українські поміщики заходили також організувати рух против земельної реформи і соціалістичного українського правління: приєднавши до себе дрібних власників, селян і козаків, вони виносили резолюції з домаганням, щоб Центральна Рада відставила свій соціалістичний кабінет, не скликала Установчих Зборів, організувала тимчасове правління і віддавши йому всю владу, себто диктатуру, сама розпустила себе. Інакше грозили боротьбою, повстанням і т. д. Їх депутати з'являлись у німецьких представників. На місцях серед офіцерів німецьких частин також велась з сеї сторони завзята агітація в напрямі скасування земельної реформи, усунення соціалістичного міністерства і т. ин. І що найгірше, паралельно з такими заходами з боку елементів сторонніх, несоціалістичних, аналогічна агітація за відсунення соціалістів від влади й передачу її в руки якоїсь, нікому ближче незвідної української буржуазії (котрої фактично й нема) — щоб вона за помічю Німців закріпила українську державність на буржуазних підвалинах, вели певні групи українських с. д. і с. ф. і їх преса.

Така була тяжка, напружена атмосфера, в котрій Ц. Раді й її правлінству приходилось очищати Україну від большевицьких військ і банд, відновляти до ґрунту побиту й поруйновану ними адміністративну машину, налагоджувати немилосердно знищене економічне життя країни, щоб вивести з анархії й забезпечити новоздобуту самостійність і незалежність, а навіть саму державність.

Її зривали з середини, її бойкотували, полишаючи без засобів, її кидали всякі перешкоди, в надії, що вона десь спіткнеться ся, впаде, і вернеться владу буржуазна, імперіалістична, відновить ся єдність єдиної Росії, й російська стихія візьме на ново під ноги відроджене українство. Українські-ж військові сили все-таки й далі були дуже не великі, і в значній частині слабо дисципліновані. Далі оперували різні самочинні „отамани“, окремі відділи гайдамаків і вільних козаків, часто зложені з елементів не-українських, реакційних; чинили бешкети й насильства над людністю, компрометуючи українську військовість всякими виборками, націоналістичними повістістичними викриками, погромами, розстрілами, самочинними контрибуціями. Різні самочинні коменданти, ради, комісари, самовільними вчинками нарушили плани операцій. Німецькі й австрійські частини не координувались ні між собою, ні з українськими частинами, й своїми самочинними виступами часом підривали пляновість роботи українського командування й українського правління.

Тим не менше очищення України посувалось доволі скоро. Протягом місяця березня було очищене майже все Правобережжя до самого моря — взята Одеса, Миколаїв, Херсон, Єлисавет. За Дніпром була в значній частині вичищена Чернигівщина, в останніх днях березня взята Полтава. Операції в сім напрямі затаглись особливо через те, що до большевиків, слабо організованих і недисциплінованих, прилучились чехо-словацькі дивізії, які замість того, щоб іти на французький фронт, згідно з умовою, уложеною ними з українським правлінням, розпочали боротьбу з німецькими військами. Большевицькі війська з особливим завзяттям боронили Катеринослава й його околиці, щоб устигнути ще можливо більше вивести звідти до Росії. Але большевицька справа була безнадійна. Її головний комендант, бувший жандарм Муравйов, що в лютому хвалився розстрілами Українців і руйною їх добра, ще перед утратою Полтави вже вважав за краще зложити з себе командування, а большевицька „Цикука“ (Центральний Исполнительный Комитет України) загодя перемандрувала до Таганрога.

Протягом квітня очищення лівобережжя було майже закінчене. Після того, як зломлені були чесько-большевицькі застави на дорозі до Харкова й Полтави, 8. квітня большевики уступили ся з Харкова, ще передтим очищено Катеринослав, і українське військо разом з німецькими стали посуватись на захід і полудне. З кінцем квітня большевики тримались ще тільки в донецьким районі та в кримських портах.

Але з сими успіхами в очищенню України та поширенню влади українського правління, ще з більшою жагучістю виступали на чергу пекучі, негайні справи внутрішнього упорядкування: налагодження засіву піль і плянтацій, транспорту і товарообміну, демобілізація промислу й організації праці для мільонів безробітних, і утворення власної, твердої, дисциплінованої армії, яка-б в найблизших роках, поки буде змога перейти до мільйонної оборони, послужила запорукою політичних і соціальних здобутків України!

Дійсно Ц. Рада діставала Україну назад до своїх рук в стані просто жахливим. До того неймовірного розвалу, в яким лишила її чотиролітня війна і всеросійська анархія, втворена революцією, налагли страшні результати большевицького погрому. Українське правління діставало в опорюваних большевиками просторах міста з ограбленими урядами і банками, з цілком знищеними установами, залізницями без локомотивів і вагонів, з зруйнованими мостами і станціями, з незаплаченими за кілька місяців служачими й робітниками, які перш за все звертались з домаганнями заплати, інакше грозили забастовкою. На місці російських армій також зіставались тільки купи різних служачих, що сиділи, чекаючи платні за неоплачені місяці. Заводи стояли без палива; копальні позаливались водою, тому що водоливи не працювали цілими місяцями за нестачею вугля і т. ин. Зате скрізь українське правління чекало рахунки за неоплачені російським урядом доставки, військові роботи і т. ин.

З усіх боків тісли ся до українського правління до Ц. Ради, домагаючи грошей, розпоряджень, ладу, порядку, ставлячи на їх рахунок всякі прояви безладя, нестач грошей, запасів, розграблених большевиками. З усіх сторін внутрішніх і зовнішніх, використовували сей катастрофічний стан для натиску, одні, щоб захитати становище Української республіки, другі, щоб вимогти від неї різні політичні й економічні уступки на користь своїх держав. Місцеві буржуазні круги й агенти центральних держав натискали, домагаючись уступок буржуазним формам і принципам, тим часом як з другої сторони неприхильники української держави нильно слідили за кождим кроком Ц. Ради й її правління, щоб знайти докази буржуазної, реакційної політики, аби дискредитувати її в очах пролетаріату, й особливо селянства, що ловило всі ці інсинуації, смертельно трівожачись за долю аграрної реформи, за принципи третього й четвертого універсалу, про котрі вороги українства ширили чутки, що Ц. Рада вже скасувала їх п'ятим універсалом, і на те й закликала Німців, щоб віддати назад землю панам і знищити всі свободи.

В таких грізних обставинах було ясно, що тільки міцне об'єднання всіх українських сил коло охорони української держави, її демократичних і соціальних здобутків може вивести Україну з небезпеки. Се й порозуміли ті групи, які поставили над усе завданням моменту — заховання української державности й самостійности. Відложивши різниці в принципіальних поглядах і в відносинах своїх до тих чи інших конкретних актів українського правління, вони рішили всіма силами підтримати його і Ц. Раду та захистити від усяких потрясень.

Першим ділом їх по поверті до Києва Ц. Ради було оповіщення її, видане „в день свята Т. Шевченка“ про те що Ц. Рада міцно стоїть і стоятиме при тих соціальних демократичних гаслах, які були проголошені третім і четвер

тим універсалом, і про ті мотиви, які привели її до покликання Німців на Україну. Кабінет Голубовича поповнено міністрами з усіх головніших українських фракцій (не-українські соціалістичні групи відтягнулись від участі в кабінеті), і таким чином всякі спекуляції на кабінетську кризу відхилено. Трактати з центральними державами по довгій і жвавій дебаті ратифіковано. Рядом виступів розсіяно підозріння не-українських груп щодо зміни українського курсу в бік шовінізму і націоналізму. Особливо важке значіння мали з цього боку наради і дебати в справі скликання Установчих Зборів.

Українська Центральна Рада вже двічі визначала час скликання Українських Установчих Зборів і тепер нетерпляче чекала вияснення результатів виборчої кампанії, яка переходила в перших днях січня, підчас самого большевицького знаходу. Можливість негайного скликання першого безпосереднього народного представництва, вибраного на основі загального, рівного, таємного і пропорціонального голосування, та передачі йому дальшого керування справами незалежної України була дуже цінна для неї.

На останній сесії Центральної Ради, в січні, було ухвалено, що Установчі Збори можуть зібратись, коли по тимчасовому підрахунку буде констатовано, що половина членів Установчих Зборів уже вибрана. Правда, висловлялись гадки, що з огляду на той большевицький терор і всякі не-правильності, в яких проходили вибори, краще їх признати недійсними і розписати нові вибори до Установчих Зборів, або минаючи їх розписати вибори просто до парламенту, прийнявши й конституцію й виборчий закон в Центральній Раді. Але кінець кінцем більшість її висловилась рішучо за скликанням Установчих Зборів на основі вже переведених виборів, коли є тільки якась законна можливість того — по мысли згаданої січневої ухвали. Громадянство, спеціально селянство, жадібно чекало обіцяних Центральною Радою Установчих Зборів, і очевидно їх не можна було лишити не здійснивши сеї обіцянки, коли якась можливість скликання Установчих Зборів була справді.

Ся можливість скликання з очищенням території вияснялась все більше і вносила заспокоєння в напружені настрої громадянства України. По тяжких і болізних переживаннях громадянству хотілось спочити духом на якимсь спільнім постулаті, котрий-би дав об'єднання поріжненим течіям, вказав вихід з поспованих відносин, з безвихідних суперечностей, прийіс змогу почати на ново роботу на новім ґрунті, відкинувши старі рахунки, старі орієнтації. Його гаслом ставало: негайне скликання Українських Установчих Зборів, і більшість Центральної Ради прийняла його: 11. квітня вона ухвалила скликати Українські Установчі Збори на день 12. травня.

На сході і заході.

Антантські воєнні операції проти совієсько-большевицької Росії скрили ся в тіні найважніших під сю хвилю подій на Балкані. Опанованне цілої майже Сибірі чесько-словацько-японськими військами — від Владивостоку по Самару прогнано і скинено большевицьку владу — пройшло мовчки, без коментарів на сторінках поважної і сенсаційної преси. Вдачами і невдачами большевиків, здаєть ся, мало хто интересуєть ся, а тимчасом, коли вірити англійській пресі над Волгою появилася нова, велика 500.000 армія, зложена з німецьких і большевицьких відділів, армія зовсім боєспособна, бо вимуштрувана німецькими інструкторами і добре зоружена. Очевидно, що її призначення: недопустити до відновлення східного фронту і відновлення війни на областях б. російської імперії. Поки що ся армія машерує в напрямі Красного Уфінська, який знаходить ся ще в чехо-словацьких руках. На інших російських фронтах варта підчеркнути не

маловажну воєнну подію на каспійськім фронті. Противники большевиків напругли всі сили, щоби заняти Астрахань. Сильні відділи під проводом полковника Бічеракова йдуть вздовж берега каспійського моря на північ. Піддержує їх англійська флотія. В Красноводську Англійці висадили десант і ціла залізнична лінія Красноводськ—Асхабад знаходиться в руках протибольшевицьких відділів. Большевики, немов замовкли і організують ся проти своїх численних ворогів.

На заході шаліє величезна битва о т. зв. лінію Гіндебургіа. Треба признати, що антанті щастить. В центрі фронту і найважнішим відтинку бої йдуть вже о місто Камбре, хоробро оборонене німецькими військами. На півночі Англійці і Бельгійці приневолити німецькі війська до опорожнення лінії Іперну, Випати, Діксмінду і т. д. Подібний образстрашної битви шаліє на південь від Камбре аж до Ст. Квентен, а дальше в Шампанії, в Аргонах аж до ріки Мас. Тут під напором переважаючих французько-американських військ Німці приневолені крок за кроком уступати. Є чутки, що антанта готовить ся до великого наступу в Альпації, Льотарингії і що Німці приготували евакуацію сих провінцій.

Супроти сих успіхів антанти на всіх фронтах бою і великого успіху на Балкані, де Болгари заключили з антантою розем, Вільсон додає щораз нові точки мирових умовин до своїх відомих 14 точок і взагалі ціла антанта, упоена успіхами і осмілена внутрішньою кризою в Німеччині, де під напором ліберальної більшости уступили німецькі державники Гертлінг і Гінце, стає щораз твердшою. Видаєть ся, що стоїмо перед якоюсь великою, загальною катастрофою і що дні війни вже почислені...

Рівночасно з сими боями в Європі великі англійсько-арабські сили заняли цілу Палестину з великим містом Дамаском і зближають ся до малої Азії, а сербські війська крок за кроком відбивають Стару Сербію і знаходять ся мабуть недалеко вже від Нішу...

Вісти.

Зїзд представників юнацьких спілок. В днях 17.—18. серпня в Катеринославі відбув ся зїзд представників „Юнацьких Спілок“ учеників середніх шкіл на Україні. Від імени мін. освіти зїзд витав п. Степаненко, від катеринославського вчительського товариства та „Просвіти“ проф. Віднов.

З докладів видно, що самоосвітня праця між українськими учениками середніх шкіл ведеть ся жваво, що ученики брали участь в боротьбі за незалежність України, що організацію учеників-Українців дуже гальмують вчителі україножери та русифікатори. Ухвалено, щоби центральний комітет „Юнацької Спілки“ видавав „Вістник“ орган всіх спілок. На чолі самоосвітнього руху стоїть ученик Білий Володимир.

Офіціоз міністерства закордонних справ. З метою найповнішої і найширшої інформації європейських країн про політичне та міжнародне життя України, міністерство закордонних справ в найближшій часі має розпочати видання свого офіціозного органу. Орган видаватиметь ся німецькою мовою. (Н. Р.)

Катедри українознавства. На останньому своєму засіданні рада міністрів постановила відкрити в харківському та одеському університетах чотири катедри українознавства, а також відкрити дві катедри українознавства в ніжинському історично-філологічному інституті.

Українське посольство для Туреччини. Незабаром в Царгород через Одесу має виїхати новопризначений український посол в Туреччині, О. Кістяковський. В одеському порті вже стоїть пароход „Великий Князь Александер Михайлович“, на якому українське посольство поїде в Туреччину.

На Чорноморщині. Останніми часами помічається на Чорноморщині велике зацікавлення до українського руху, українського слова і просвіти. (Н. Р.).

Боротьба з русифікаторами на Україні. Як відомо „Протест“ — організація зрусифікованого на Україні великого промислу і торгівлі — подала українському правительству записку, в якій домагається, щоби російська мова стала на рівні з українською державною мовою України, бо, мовляв, українська мова ще не розроблена, а російською урядують навіть вищі урядовці українських міністерств. Проти цього протестує ціла національно-свідома Україна. Найперше в довшій гарній записці запротестував д. Шелухин, предсідатель української мирової делегації, опісля Український Національний Союз, урядовці з міністерства закордонних справ, освіти, внутрішніх справ і шляхів, а тепер зі всіх кутків України, від різних установ і громадських організацій і поодиноких людей. Особливо зворушаючий протест вояків-Українців київського клінічного шпиталю, які втратили своє здоров'я в боротьбі з московсько-большевницьким наїздом.

„Молода Україна“. Управа громад бувших полонених „Молода Україна“, вибрана на загальних зборах 18. вересня відбула 2 засідання в помешканню „Українського Клубу“ в справах організації Громади і підготовки наміченої статуту культурно-просвітної й організаційної роботи на Україні. Найбільше пекучим питаннем для управи виявилось безрадне становище з винайденням помешкання, за браком якого довгий час неможливо було розпочати діяльності організації громади та відкриття канцелярії для ведення робіт і різних інформацій. На засіданню 24. вересня управа в порозумінню між собою, обрала на голову управи і громади п. Миколу Шаповала, заступниками: Якова Тарасовського і Скорєбза, секретарем п. Осипа Калужного, скарбником Дмитра Скарженовського, господарем Трохима Падалку (Бахматовського) й адміністратором п. Андріюка.

При нарадах управою пороблені заходи видрукувати статут громади в одному з українських таборів в Німеччині і навіязати зносини з ліведаційними комісіями та існуючими організаціями в тих-же таборах, а також з тими з бувших організаторів та учителів-Українців, що вже повернули з полону на Україну. Для інформації і запису в члені громади „Молода Україна“ управою доручено одному члену деякий час урядування в помешканню коопер. „Ватківщина“ (Пушкінська вул. ч. 39), куди треба звертати ся за всякими інформаціями.

Польський апетит на українські землі. У Варшаві відбуло ся 24. вересня віче в справі „kresów wschodnich“ (східних окраїн). Проводив декан і член Ради стану Парчевський, а головний реферат виголосив др. Добровольський. Віче покінчено такою резолюцією:

„З уваги, що землі давньої Річи посподитої за Німном і Бугом, історично, географічно і етнографічно становлять невідлучну часть Польщі і є для політичної самостійности і успішного економічного розвою конечні; що відділення від Польщі було-би кривдою для міліонового, свідомого своєї польщини населення сих земель, яке тисячними підписами ствердило свою незломну волю приналежности до польської держави; віче звиває польське правительство, щоби воно поробило всі старання для забезпечення наших східних земель польській державі.“

Скромні бажання!..

Земельний Банк у Києві. З днем 1. вересня увійшов на Україні в життя державний земельний Банк, який бере на себе розвязку земельного питання. Задачею цього банку буде творити малі сильні і добре угрунтовані сільські господарства. В сій цілі буде банк скуповувати без обмеження великі земельні посілости і парцелювати їх між селян. Крім цього банк буде давати позички на меліораційні цілі для піднесення краюї продукції. Позички не можуть перевищати 60 проц. оціненої суми і видавані будуть в 4 і одна третя проц. заставних листах

на протяг часу 14 до 66 і пів літ. При закупні землі для банку обчислитиметь ся в 4 і пів проц. заставних листах, 6 проц. облігаціях і в готівці після норми усталеної через міністерство скарбу.

Осітком банку є Київ. На провінції відділи його будуть містити ся в будинках давнього російсько-державного „Крестьянского Банку“. Філії давнішого російського державного банку, як також „крестьянского“ і дворянского банку завішувєсь, а агенди їх обнимає новий український державний земельний банк.

На початок одержить земельний банк з державного скарбу 50 міліонів карбованців, які служитимуть як резервовий капітал. Пізнійше одержить банк право емісії 4 і пів проц. заставних листів на суму 200 міліонів карбованців.

При помочи цього банку, гетьманське правительство приступає до розвязки земельного питання на Україні. На підставі закона з 14. червня с. р. землю можуть набувати всі, але лише найбільше по 25 десятинах на особу.

Український Національний Союз. Організаційна робота в Союзі йде дуже жваво. За останні тижні повстали нові губерніяльні філії Союзу в Харкові і Катеринославі. На засіданню 20. с. м. прийнято в члені Союзу українську Краєву Кримську Раду, яка для постійних зносин з центром української політичної думки вислала в централю Союзу в Київ свого представника. Тепер ідуть переговори з делегацією Білорусинів в справі навіязання контакту з білоруською краєвою Радою і взаємної допомоги. 20. с. м. президія Союзу передала меморандум і докладну записку представникам центральних держав в справі сучасного політичного становища в нашій державі. З важніших питань нашого національного життя належить зазначити справу оборони української культури. Союз розробляє докладний план і йде підготовка матеріяльних засобів на сю справу. Черговим питаннем для Союзу являється справа оборони нашої школи і освіти загалом. Закордонні інформаційні бюро Союзу вже почали свою роботу.

Зразком поваги, якою Національний Союз тішить ся у громадянства може послужити хоч-би отся телеграма, поміщена в „Новій Раді“: „В сей тяжкий момент, коли чорне російське гайворонне і всі вороги України звідусіль ведуть похід на українську державну мову і культуру, ми щиро витаємо оборонця прав України — Український Національний Союз і його шановного голову, премера першого українського національного кабінету, за яким ще довго жадкуватиме все українське суспільство“. — Лубенська залізнична українська громада.

Румунська місія. 26. вересня прибула до Києва спеціальна економічна місія Румунії під проводом уповноваженого міністра Конеско. Делегацію зустрів на залізничім двірці представник міністерства закордонних справ Ю. Гасенко. Після привитань місія поїхала в призначене для себе помешканне в готелю „Петроград“. Місія залишить ся в Києві деякий час.

„Любі гості“. Недавно до Києва приїхав відомий чорносотенний публіцистичний діяч, редактор бесарабських часописів Крушевєв, а також і славний Замисловський. Чорна галич на добре обсідає Україну...

Українська Академія Наук. Закінчилась праця комісії академіка Вернадського по утворенню Української Академії Наук. Постановлено призначити на історично-філологічнім відділі 21 академіків, на фізично-математичнім 25 академіків, на відділі соціальних наук 20 академіків; пропонується встановити 4 фонди наукових підприємств, екскурсій, експедицій, купівлі колекцій, досвідних наук та біологічних наук. Скількість директорів вчених установ Академії, неакадеміків встановлено на 14.

Голяндія й Україна. „Відродження“ доносить: З Голяндії доносять, що розмова, яку мав в свій час спеціальний кореспондент Голяндії з п. гетьманом і п. міністром закордонних справ зробила в політичних і приватних кругах Голяндії велике вражіння. До неї поставились з особливою увагою і з великим зацікавленням.

Евакуація білоруських територій. Німецько-російська гранична комісія, яка радила у Вильні, дня 15. вересня покінчила свої праці. По інформаціям „Balt.-Litauische Mitteilung“ осягнено порозумінне в справі евакуації території на схід від Березини, на південь в Полоцка і на північ від Гомля, в пяти секціях, відповідно до виплачуваної в пяти ратах готівки, згідно з німецько-російським фінансовим договором з д. 27. серпня 1918. Евакуація починаєт ся на північ від Лепля, у вільного залізницю Орша—Могилів—Рогачів, а також територію до ріки Друць, що становить перші чотири секції. Пяту секцію становить територія на захід від Друці до Березини. Евакуацію почато дня 20. вересня 1918, а має бути покинчена 28. лютого 1919 року. Березина остає в німецькім посіданню. До її східного берега прилягає нейтральна полоса. Росія обов'язуєт ся не переслідувати тих мешканців евакуованої області, які стояли на німецькій службі.

На Чернігівщині. До Києва приїхав чернігівський губернський староста М. Висоцький, який зложив візит тов. міністра внутрішніх справ Райнботови і директорови департаменту загальних справ Можинському і зробив доклад про становище на Чернігівщині. Тепер на Чернігівщині ведеть ся вперта і пляномірна боротьба з большевиками. Для сеї мети сформовано добровільні партизанські відділи з хліборобів. Такі відділи існують в слідуочих повітах Чернігівщини: Козелецькому, Ніжинському і Глухівському. Населенне само допомагає сим відділам боротись з большевиками. Установлено, що з Москви

доставляєт ся на Чернігівщину зброя і проклямації, які широко розповсюджують ся серед населення. На демаркаційній лінії становище далеко неспокоїне.

Німецькі державники й Україна. Державний секретар Гінце, обговорюючи в головній комісії райхстагу східне питання і становище німецької держави до поодиноких державних організмів, які повстали на території давньої Росії, сказав між иншим: „На сході маємо спокій завдяки берестейському мирови. В інтересі Німеччини і її союзників треба держатись сего мира, як довго се можливо. Важною для нас є справа Криму. Він створив собі власну місцеву управу. Деякий час його правительство цілком вдоволяюче працювало аж до хвилі, доки з півночи не притиснено його здержаннем довозу збіжа. Крим сам собою не може жити, але потребує довозу збіжа. Продуктами Криму є овочі і тютюн. В найновіших часах відбули ся між Україною і Кримом господарські переговори, які довели до корисного висліду. Крим дістає знову довіз з України.

Найважнійшим питанням, яке ворушить Україну, земельне питання. Гетьман займаєт ся основно сим питанням і розвідував ся про законодавство в сій справі в Німеччині. Він є тої думки, що можна примінити з користю на Україні наші досвіди. Ми йому помогли і будемо помагати, бо щаслива розв'язка земельного питання на Україні є краєугольним каменем наших добрих відносин з Україною. Ще не осягнено згоди між Україною і Румунією в справі Бесарабії. Ми лише заявили, що не маємо ніяких замітів щодо прилучення Бесарабії до Румунії, але ми не взяли ніяких зобов'язань супроти України і Румунії щодо розміру просторів, які мають бути прилучені.

**Купуйте дешеві й загально-доступні видання
Союза визволення України:**

	к. с.
1. В. Антонович. Хмельниччина в повісти Г. Сенкевича . . .	—80
2. М. Богданович. Білоруське відродження . . .	—80
3. Іп. Бочковський. Фінляндія та фінляндське питання . . .	240
4. Вяч. Будзиновський. Як Москва нищила Україну . . .	120
5. М. Возняк. Наша рідна мова. З 18 портретами . . .	—40
6. Памяти Івана Франка. Опис життя, діяльності й похорону. Здавн М. Возняк. З 12 малюнками . . .	2—
7. Вол. Гнатюк. Національне відродження австро-угорських Українців (1772—1880 рр.) . . .	160
8. Вол. Гнатюк. Українська народна словесність . . .	2—
9. Prof. M. Hruschowskyj. Die ukrainische Frage in historischer Entwicklung (Укр. справа в історичнім розвитку) . . .	1—
10. М. Грушевський. Якої автономії і федерації хоче Україна . . .	—80
11. В. Дорошенко. У відповідь напасникам . . .	1—
12. Вол. Дорошенко. Українство в Росії. Найновіші часи. З чис- ленними портретами . . .	240
13. Памяткова книжка Союза визволення України з 103 іл. . .	5—
14. М. Капельгородський. Мої пісні . . .	2—
15. О. Кириленко. Українці в Америці . . .	1—
16. G. Cleinow. Das Problem der Ukraine . . .	1—
17. В. Короленко. Як упала царська влада в Росії . . .	120
18. О. Кобець. В Тарасову ніч. З образками . . .	1—
19. О. Кобець. З великих днів. З образками . . .	1—
20. М. Кордуба. Північно-західна Україна . . .	4—
21. М. Кордуба. Територія і населенне України . . .	4—
22. Др. І. Крип'якевич. Українське військо. З малюнками . . .	—80
23. Dr. E. Lewuskyj. Galizien . . .	120
24. Др. Е. Левицький. Листи з Німеччини . . .	160
25. Др. М. Лозинський. Галичина в життю України . . .	120
26. М. Лозинський. Іван Франко. З портретом Ів. Франка . . .	2—
27. Др. М. Лозинський. Михайло Павлик . . .	—80
28. Др. Осип Назарук. Слідами Українських Січових Стрільців. З малюнками . . .	7—
29. Др. Іван Пулюй. Ukraina und ihre internationale politische Bedeutung . . .	160
30. St. Rudnyckyj. Ukraina. Land und Volk. Бр. 20— в подолні . . .	24—
31. О. Скоропис-Іолтуховський. Значенне самостійної України . . .	—40
32. Проф. С. Томашівський. Церковний бік української справи . . .	—60
33. М. Grotzkyj. Die ukrainische national-politische Bewegung . . .	1—
34. М. Троцький. Литовці . . .	—80
35. М. Троцький. Як прийшло в Росії до революції . . .	120
36. V. Shoma-Dovzki. Ukraјina i Ukraјinci (по хорватськи) . . .	2—
37. Др. А. Цегельський. Русь-Україна і Московщина-Росія . . .	160
38. Др. Андрій Чайковський. Петро Конашевич Сагайдачний . . .	—30
39. Чужинці про українську справу . . .	—80
40. Т. Шевченко. Кобзарь. 2-ий випуск . . .	2—
41. Проф. І. Шишманов. Роль України в болгарськім відродженню . . .	—40

Набувати можна отсі всі книжки в Адміністрації видань Союза визволення України. Wien, VIII., Josefstädterstr. 79, II. St., T. 6.

**Купуйте добрі й гарні видання
УЧИТЕЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ в Коломії.**

1. Вибір нарисів і новель Стефаника, Семанюка, Мартовича	К. 1.60
2. Вибір казок народніх, Драгоманова, Франка . . .	„ 1.60
3. Дж. Там. Фолькльор	„ 1.60
4. Ів. Левицький. Побіда Хмельницького під Зба- ражем	„ —.20
5. Макогон. Проти філі. Новелі	„ —.40
6. „ Учительські гаразди. Нариси	„ —.40
7. Приймак. Поезії	„ —.80
8. Селянський. Польська школа в московськім ярмі . . .	„ —.30
9. „ Ясне сонічко України. Істор. повість	„ —.30
10. М. Ст. У зарані слави. З княжих часів	„ —.30
11. Л. Толстой. Думки про народне образование . . .	„ —.40
12. 350 загадок молодим і старим на забаву	„ —.40
13. Учительський альманах	„ 4.—
14. Ів. Франко. Вибір поезій	„ 1.60
15. „ В поті чола	„ 1.60
16. Хлопська доля. Оповід. Стефаника, Семанюка . . .	„ —.10
17. Т. Шевченко. Гайдамаки	„ —.80
18. „ Історичні поеми	„ —.50

Замовляти в адміністрації „Вістника“: Wistnyk, Wien, VIII, Josefstädterstraße 79.

В адміністрації „Вістника“ можна набути :
12 малюнків Сергія Васильківського . . . „ 2.00

Зміст: Україна і центральні держави. — О перевагу сил на Балкані. — Україна й європейські держави. — Політика і життя в Холмщині. — З австрійського парламенту. — М. Грушевський. Як творилась Українська Держава. — На сході і заході. — Вісти.

Видає і відповідає за редакцію Микола Троцький
— З друкарні Адольфа Гольдпавсена в Відні. —

ВІСТНИК

ПОЛІТИКИ, ЛІТЕРАТУРИ Й ЖИТТЯ

Виходить що неділі. — Менших рукописей не звертаєть ся.
Адреса: Wistnyk, Wien VIII., Josefstädterstraße 79, II, Tür 6.
Телефон: 13430. Чек. конто: ч. 107.090

Передплата: річно—20 К., 10 карбованців; піврічно—12 К.
6 карб.; квартално—6 К., 3 карб. Ціна поодинокого числа
50 сот., 50 шаг. Зміна адреси 50 с., 50 шаг.

V рік. Ч. 41.

Відень, 13-го жовтня 1918.

Ч. 224.

Мировий конгрес і „Деклярація прав народів“.

Нещо давно*) писали ми на сім місці про потребу „Деклярації прав народів“ (Д. П. Н.), яко правної підвалини майбутнього міжнародного захисту недержавних народів і національних меншостей на чужій державній території, яка рівночасно була-б також правно-зобов'язуючим регулятивом для поладжування загалом всіх спірних національних справ.

Тепер, коли проблема миру перестає вже бути лише *desiderium* й переходить в сферу дуже близької дійсности — справа „Д. П. Н.“ так само перестає бути якимсь мрійним постулатом, але стає актуальною проблемою першорядного реально-політичного значіння та невідкладної необхідности.

Тому неминуче треба поставити сю проблему на певний реальний ґрунт, а задля того засувати провідні засадничі її думки та технічний бік її переведення. Се власне є завданням дальших рядків сього нарису.

Вихідною точкою наших уваг щодо сього є принципіальна передумова, що на будуче положення всіх народів під державно-політичним оглядом має бути правно й міжнародно так обґрунтовано та забезпечено, щоб через се абсолютно був унеможливлений який-будь національний утиск або поневолення в області національного життя. „Д. П. Н.“ має саме творити правну базу міжнародного характеру та загально-обов'язуючого значіння для всіх держав, країн і народів.

На нашу думку „Д. П. Н.“ є неминучою передумовиною майбутнього світового (або тільки та поки-що європейського) союзу народів, про який в часі війни чимало писалось і говорилось та в формі якого уявлюєть ся тепер майже загально організація національно-державних відносин і політичного міжнародного життя після війни.

Тому „Д. П. Н.“ насамперед мусить прилюдно й з загально-обов'язуючою правосильністю признати абсолютне право всіх народів (без жадних винятків) на повне національне життя у всіх його проявах і формах, то є: під культурним, господарським і політичним оглядом. Се значить, що на будуче не допускаєть ся жадна винародовлююча політика, жадна примусова асиміляція „інородців“ та „окраїн“. Конкретно кажучи — раз на все забороняєть ся переслідування релігії у зв'язку з національною приналежністю; переслідування національних мов в прилюднім вживанню й особливо в шкільництві, (котре очевидно й безумовно та скрізь має бути поставлено на єдиномисливим принципі навчання в рідній мові), в пресі та в літературі. Відтак забороняєть ся кожний національний бойкот з винародовлюючою цілю, особливо-ж економічного характеру. Далі касують ся всі горожанські й державно-політичні обмеження проти національного характеру. Кожному народови, без

огляду на його расове походження, релігійне вірування, численість, територіальну поширеність і т. д., признаєть ся повне право на самоозначення під політичним, культурним та економічним оглядом. Се значить, що кожний нарід сам рішає (без якого-будь зовнішнього примусу чи натиску) про свою державну приналежність та форму власного політичного ладу. Там, де наслідком дотеперішнього державно-політичного утиску, а поруч з сим і загально-культурного занепаду і таким чином згладно малої національної самосвідомости — воля народу не може поки що проявити ся в справжнім своїм виразі, — там національний референдум чи плебісцит мають відложити ся на кілька років, а тимчасом країна ся міжнародно забезпечуєть ся перед кожною націоналізаторсько-асиміляторською пропагандою в душі історично-імперіалістичних прямувань.

Се застереження особливо відносить ся до тих країн (подекуди середно-європейських, але головню східно-європейських), де лютує боротьба між історичними народами-панамі та „неісторичними“ народами-кріпаками, що прокидають ся до національної самосвідомости та ведуть боротьбу за визволення з ярма чужої національної гегемонії.

В таких випадках міродайним може бути етнічно-національна приналежність народної маси і в жаднім випадку ренеґатські засади винародовлених перекінчиків, що виступають проти природних змагань згнобленої людвої маси власного народу. Абсолютно відкидаєть ся в таких випадках релігія, яко національна ознака.

Взагалі там, де розходиться о суперечні національні домагання панських та кріпацьких народів в жаднім випадку воля сих останніх не може насилувати ся постановами та бажаннями перших, особливо-ж в справах спільної чи окремої державности. Жадним робом поневолений нарід не має бути змушений до прийняття панської державности, хоч-би старі пани й обіцяли йому рай на землі в оновленій старій державі.

Принципіально отже слід було-б відкинути які-будь спроби відновлення історичних державних конструкцій, бо всі вони майже без винятку будуть огнищами національних заколотів та ворогувань, отже творитимуть небезпеку для міжнародного миру.

З наведеного видно, що „Д. П. Н.“ касує на будуче яку-будь рангову класифікацію народів на вищих та низчих, більш чи менш вартних. Під сим оглядом вона має бути базована на принципі національної рівноправности й рівновартности.

Словом „Д. П. Н.“ має стати свого рода основою майбутнього спеціального національного права, завданням якого буде нормувати національне життя після війни, запобігати національним конфліктам, усувати старі національні ворогування і загалом поладжувати національні спори та питання,

*) Див. нашу статю про се в 29 ч. „Вістника“.

де-будь та в якій-будь формі вони-б не появлявали ся на черзі дня.

А се можна буде осягнути лише тоді, коли на будуче регулювання національних відносин буде заложено на певнім правнім, загально-обов'язуючим ґрунті, коли буде усунена й унеможливлена дотеперішня необмежена сваволя пануючих народів та держав, що трактують національні спори як власні хатні справи, щодо котрих можна поводитись зовсім безконтрольно, самовільно й без найменшої відвічальности перед цілим світом. Тому неминучим є, аби на будуче національне право мало міжнародній характер та загально-обов'язуючу ексекутивну силу.

Американський президент Вільсон, котрий в своїх проґрамових заявах і промовах в справі вибудування нового державно-політичного ладу після війни, виявив чимало зрозуміння для величезного значіння національної проблеми під сим оглядом, слушно зауважив (в промові з лютого с. р.) з сього приводу: „Ся війна має своє корінне в нехтуванні прав малих народів і племен (ми сказали-б поневолених і недержавних взагалі, без огляду на їх чисельність та величину їх території. Н. В.), яким не доставало зєдинення та сили, аби здійснили свої домагання своєї власної державної принадлежности та власної форми свого політичного життя. Тому тепер мають бути зроблені обов'язуючі умови, котрі унеможливили-б такі річи на будуче й сі зобов'язання мають спочивати на сполученій силі всіх народів, які поважають справедливість і хочуть її перестерігати в кождім випадку“.

Очевидно, що така реформа в національній політиці, яку передбачає пропонує тут „Д. П. Н.“ — не є можлива без кардинальної відповідної реформи всього міжнародного права й політики загалом, що стоять в суперечности до поставлення національної політики на міжнародний правний ґрунт з узнаннем неначе засади інтернаціональної „кругової поруки“ за додержання національних прав супроти кожного народу й кожної країни. Бо се рішуче суперечить дотеперішньому духови інтернаціональної політики, яка спочиває на незайманному догматі абсолютної державної суверенности, атрибутом якої була дуже догідна й еластична засада „non intervention“ (невмішування) в краєву політику поодиноких держав, отже й повна їх безвідвічальність щодо сього перед міжнародним форумом. Найгірше ся самодержавна суверенність відбивала ся очевидно на беззахистному положенню поневолених і недержавних народів, котрі таким чином були цілком видані на поталу націоналістичного молоха ворожої державности.

Таке розумінне державної суверенности суперечить духови демократизму та новочасних політичних прямиувань взагалі. Воно є сумною спадщиною занепавшого політичного феудалізму з одного боку, а з другого висловом капіталістично-буржуазного індивідуалізму, суто еґоїстичного та протисупільного характеру. Воно мусить тому зникнути разом з старим ладом, який починає розпадатись наслідком війни.

Так само, як в громадським життю протисупільний еґоїзм та абсолютизм одиниць обмежуєт ся й параліжуєт ся авторитетом соціальної гегемонії всієї супільности,—подібно також майбутнє міжнародно-державне й політичне життя має спочивати на засаді релятивної лише суверенности поодиноких народів та країн. Повна суверенність буде атрибутом тільки загального союзу народів, зложеного з представників сих поодиноких народів і держав та перед котрим сі останні будуть відповідалні за свою політичну діяльність, як на вні, так і в середині.

Іншими словами се означає, що суверенність сих останніх буде отже зглядна або ще ліпше автономна, то є, що вона абсолютно не допускати дотеперішніх ексцесів державного самодурства й безоглядности в душі дикунської засади: „праву моему не прелятству!“

Очевидно, що таким чином фактична самостійність поодиноких народів та країн зовсім не буде обмежена. Навпаки, через се вона буде лише поставлена на тривкіший та певніший

ґрунт, маючи захист проти непередбачаємих напастей і ексцесів сильніших сусідів з глитайським апетитом та хижацькою вдачею.

Утворенне проєктованого тут національного права й зв'язана з сим неминуча реформа дотеперішнього міжнародного права й політики в душі новочасного демократизму та супільного поступу — мусять бути очевидно переведені рівночасно та паралельно, аби відтак два сі елементи злилися в одну гармонічну та органічну цілість, творячу непохитну базу для нового національного й інтернаціонального життя, в якому-б раз на все щезли всякий утиск чи поневолення.

Розумієт ся, що вони мають бути випрацьовані спільними змаганнями та силами всіх заінтересованих чинників. Найвідповіднішою умовою та місцем для сього, на нашу думку, може бути майбутній мировий конґрес.

З вище з'ясованих засад „Д. П. Н.“ є очевидним, що про майбутню долю народів і країн не можна рішати без їх присутности, не кажучи вже про те, щоб проти їх волі та інтересів. Конкретно се значить, що всі поневолені народи та країни мусять бути допущені на майбутній мировий конґрес. Отже сі делегати поневолених народів перед зборами конґресу мають забрати голос та мають випрацьовати для нього проєкт згаданої вище „Д. П. Н.“, а відтак разом з офіційними представниками існуючих держав та пануючих народів перевести потрібну реформу міжнародного права в душі демократизації й прилюдности інтернаціональної політики й дотеперішньої дипломатії, а потім ухвалити „Д. П. Н.“, яко основу нового самостійного національного права.

Зреформоване й змодернізоване таким робом міжнародне право разом з новоутвореним національним правом мають покласти ся відтак в основу мирових переговорів і в душі вище з'ясованих засад та думок мусять бути поладжені всі державно-національні справи, а в результаті сього повстати європейський зглядно всесвітній союз народів.

Н. В.

Для оборони української держави.

Введенне загальної і обов'язкової військової повинности на Україні, се справа найближшого часу. Минулого тижня, під проводом Ф. Лизогуба рада міністрів приступила до розглянення внесеного воєнним міністром статута військової повинности в українській державі. Закон сей буде переведений в спішнім порядку, через се, що воєнна управа намірає вже в падолисті приступити до значного набору рекрута і формування більшої армії на Україні.

З приводу сього міністер Рогоза висказав ось які замітки відпоручникам київської преси: „Речинець військової служби ще не усталений, справи полекш і відпусків будуть основно передискутовані. Правильна армія потрібна українській державі як воздух і армія буде. Прийде ся оповістити покликання молодіжи, яка в січні 1919 р. кінчить 20 літ. Не всі однак будуть взяті, тому що загальне число рекрутів було-б більше, чим його потребує поки-що українська держава. Передусім возьме ся рекрута, якого неприсутність в сімі не відібеть ся матеріально на хатньому господарстві. Кадра офіцерів вже зіставлена і тепер управа працює над складними питаннями одягнення і уоруження будучої української армії.“

Тов. морського міністра Н. Максимов заявив слідує: „Статут про військову повинність на Україні в однаковій степені дотичить фльоти, як і сухопутних військ. Досі обслуговують флоту насміні люде, далі не буде сього. Для фльоти треба 15 тисяч моряків і ми їх дістанемо при падолистивім наборі. Крім сього до 10 тисяч буде віддано в розпорядженне корпусу пограничної сторожі, а дві тисячі в морську піхоту.“

Про хід робіт київська преса доносить слідує: Підготовні роботи скінчені. Вскорі під знаменами перших українських полків стануть горожани самостійної України. Пого-

доски, будьто німецькі і австрійські війська незичливо відносять ся до формування української армії і ставлять сьому немислимі перепони — є позбавлені всяких основ. Навпаки, союзні власти рад-би се діло прискорити. І справді, завдяки сьому грандіозна робота утворення цілої армії з восьми корпусами, з всіма необхідними частинами і інституціями наближаєть ся до кінця. Ся армія творить ся невтомними трудами буквально „з нічого“.

Про се, що зроблено, дає короткий огляд звіт з наради представників корпусних командантів в Києві: „Вся територія України поділена на 8 корпусних районів, кождий з них ділить ся на два дивізійні округи. Система комплектування армії буде строго територіяльна. Двацятилітніх новобранців, найбільше здорових в фізичному і моральному відношенню, тому, що не переходили ще большевицької школи, буде більш 300 тисяч, та поки-що буде призвано значно менше число. Теоретична підготовка скінчена, розіслано обіжники, випрацьовано програми науки, більш одноцільні і вичерпуючі, як се було в російській армії. Всі міри, справлені до підготовки покликання, населенне зустрічає з розуміннем справи і спокоєм. З матеріального боку українська армія забезпечена аж до офіцирів, яких є більше, чим поки-що треба, для їх сімейств буде видавати ся часть платні в натурі. Питанне поміщення є складне тому, що многи казарми поруйновані взривами, пожарами або заняті союзними військами, хоч і тут союзники йдуть на зустріч потребам України. Военна управа з цілою енергією приводить в порядок, перебудовує і направляє будівлі пригожі на поміщення військ, заводить електричність, лаптує бані для війська і т. ин.

Склад української армії означений докладно; на днях в „Военно-науцім журналі армії і фльоти України“ явить ся подрібний список всіх окружних сил армії і фльоти, їх команд і місця постою. Вже готові кадри восьми корпусів по дві дивізії піхоти в кождім, крім сього сформована сердюцька дивізія в Києві і дивізія ген. Натієва. Недавно прибула зза границі дивізія січових стрільців, названа першою стрілецькою дивізією. Таким способом навіть одна піхота числить 19 дивізій, що становить немалу силу. В склад української армії входять декотрі старі полки російської армії, з їх офіцерською командою. Робота военной управи йде енергічною ходою, стремить вона до як найскоршого забезпечення України власною збройною силою. Проект военного міністерства зводить ся в загальних чертах до слідуєчого:

Можливо повне переведенне засади загального обовязку військової повинности, повна аполітичність армії і зменшенне літ дійсної служби.

Для всіх увільнених ізза всяких причин з військової служби, за виключеннем зовсім неспосібних до неї, установляеть ся окрему подать. Віймки і полекшні значно обмежені.

Военне міністерство є переконане, що тільки армія, не приймаюча ніякої участі в політиці, може дати охорону державі.

Части, призначені до служби позаду військ, будуть устроювати ся з старших людей в віці 38—45 літ. Се буде народня резерва. Статут військової повинности української держави складаєть ся з 9 частей після правил, прийнятих в других европейських державах. Час дійсної служби — 2 роки, має метою пропустити через ряди військ більшу скількість людей, які, обучені, були-б в запасі, однак не старші над 38 літ. В наслідок вкорочення часу служби, відпуски будуть не довші, чим двомісячні, инакше вони не вчислялись-би в дійсену службу. Щоби вчинити армію аполітичною, обмежено її участь в політичнім життю держави, а саме:

Військові не можуть користати з активного виборчого права, забороняєть ся їм приймати участь в політичних організаціях і бути присутними на згромадженнях; далі не

вільно військовим являти ся на маніфестаціях і демонстраціях і взагалі зібраннях з політичним характером.

Щодо полекшень, то вони повинні йти на руку ранньому покінченню студій. При установлюванні полекшень буде як найменш виїмків, тому, що вони діють ся на кошт і рахунок других горожан.

Найменша міра роста, та сама що перше: 2 аршини 2 і пів. верш.

У фльоті час служби обмежений також на 2 роки, хоча наука там складнійша. Загальний час служби у фльоті означуєть ся на шіснацять літ, з яких 4 роки дійсної служби і 12 літ в запасі.

Запас фльоти ділить ся на дві категорії, з яких друга призначаєть ся до служби в военних пристанях.

Мир на засадах Вільсона.

Дня 5. жовтня осередні держави предложили за посередництвом американського президента Вільсона перемире на суші, морі і воздусі, а в звязи з сим розпочатте переговорів про закінченне мира на засадах, які вилочив президент Вільсон перед американським конгресом в чотирнадцятьох точках дня 8. січня 1918 р., в чотирьох точках своєї бесіди з дня 12-го лютого 1918 р. і в п'ятьох точках своєї програмової промови з дня 27. вересня 1918 р.

Засади, які містять ся в 14 точках мирової програми Вільсона, такі:

1. Явність дипломатії. Всі мирові договори мусять бути явні і явно заключені, не сміє ся заключити ніяких тайних міжнародніх умов, але належить вести дипломатію отверто і явно перед цілим світом.

2. Свобода на морі. Мореплаводство є цілковито вільне як підчас мира, так і в війні на всіх морях поза територіяльними водами, з виїмком тих морей, що є цілковито або частинно замкнені на підставі міжнародньої умови в цілі переведення міжнародніх переговорів.

3. Свобода торгівлі. Належить усунути по можности всі господарські обмеження і установити рівність в торговельних зносинах всіх народів, що заключають мир і злучать ся в цілі його додержання.

4. Розброєнне. Належить установити і прийняти відповідні заборони, щоби уоруженне народів знизити до найнижшого уровня, який має бути усталений договором.

5. Колонії. Упорядковує ся свобідно, щиро і безпартійно всі колоніяльні питання на підставі строгого придержування засади, що при рішенню всіх суверенних справ мусять узгляднитися в рівній мірі інтереси місцевого населення з управненими інтересами правительств, яких права мусять бути обмежені.

6. Берестейський мировий договір. Належить зняти окупацію зі всіх російських областей і уладити всі дотикаючі Росії питання в сей спосіб, щоби запевнити найбільше і найсвобіднійше співділанне інших народів світа і дати можливість Росії незалежно рішити про свій політичний розвій і національну політику та запевнити їй щире приятельське прийатте до союзу вільних народів на условинах, які вона сама хоче, а також помогти Росії у всіх справах, в яких вона сеї помочи потребує і бажає. Спосіб, в який обійдуть ся з Росією її братні народи в найблизших місяцях, буде ясною пробою їх доброї волі і їх зрозуміння для потреб Росії в відріженню від їх власних інтересів.

7. Бельгія. Цілий світ годить ся на се, що Бельгія мусять бути очищена і відбудована і ніхто не підійме яких-небудь заходів, щоби обмежити її суверенність, якої вона уживає спільно зі всіма другими вільними народами. Ніяке друге діло, як саме те, не послужить до привернення довіря

народів в права, які вони самі собі установили для уладнення відносин між собою. Без цього ціла будова і сила міжнародного права була-би на завсігди захитана.

8. Відбудова Франції і зворот Альзациї і Лютарингії. Всі французькі області належить освободити, а обсажені часті краю відбудувати. Несправедливість, якої дізнала Франція від Прус в 1871 р. в справі Альзациї і Лютарингії, яка від 50 майже літ безпокоїла світовий мир, належить направити, щоби забезпечити мир в інтересі всіх.

9. Поправлення границь Італії належить повести після національних границь.

10. Народи Австро-Угорщини, яким бажаємо забезпечити і охоронити їх місце серед всіх народів, мусять одержати першу спосібність до автономного розвою.

11. Балкан. Румунія, Сербія і Чорногора мають бути очищені, обсажені області відбудовані. Сербія має одержати вільний доступ до моря. Відносини різних балканських держав між собою належить уладнати через приязну умову відповідно до історично-усталеної лінії національної приналежності. Має створити ся запоруку для політичної і господарської незалежності і територіальної ненарушимости різних балканських держав.

12. Турецьким частям теперішньої османської держави належить запевнити ужиток суверенности, але другим народам, що тепер живуть під турецьким пануванням, належить запевнити безсумнівне безпеченство життя і безумовну спосібність до автономного розвою. Дарданелі мусять бути отворені для свободного переїзду кораблів і торговельної комунікації всіх народів під міжнародньою безпекою.

13. Польська незалежна держава, яка мусить вмщати в собі області замешкані без сумніву польським населенням, має бути створена, вона мусить мати вільний доступ до моря, а її господарська незалежність і територіальна незалежність має бути забезпечена міжнародним договором.

14. Належить створити загальний союз народів. Осібні договори мусять дати взаїмні заборони політичної незалежності і територіальної ненарушимости в рівній мірі для великих і малих держав.

Засади 4. точок з 12. лютого 1918:

1. Кожда частина остаточної угоди, яка відповідала-би в кождім данім випадку справедливості, мусить бути доведена до такого порозуміння, яке найправдоподібніше забезпечувало-би тривкий мир.

2. Народи і провінції не можна пересувати з під одної верхньої влади під другу, так, якби вони були лише річками і фігурами в грі, хочби се була велика гра рівноваги сил.

3. Тому, на віки вічні належить задекретувати, що розв'язка територіальних питань, видвинена сею війною, має бути вирішена в користь дотичного населення, а не може бути лише частию простої виміни чи компромісу претенсій ривалізуючих держав.

4. Всі ясно означені національні претенсії мають одержати як найбільше можливе заспокоєння.

Засади 5. точок з дня 27. вересня 1918:

1. Справедливість, на якій мусить бути збудований мир, не може знати ніяких упривілювань, але мусить дати рівні права для всіх причасних народів.

2. Не можна власти ніякого спеціального інтересу поодинокого народу чи національної групи в основу якоїсь часті договору, як се не годить ся зі загальним інтересом всіх.

3. В загальній родині союзу народів не може бути ніяких спеціальних договорів.

4. В середині союзу не може бути ніяких спеціальних державних чи господарських комбінацій, ніякого господарського бойкоту в якій-небудь формі, з виїмком уділених через союз уповновласнень наложення кари через виключення зі світових ринків ізза дисципліни і контролі.

5. Всі міжнародні умови і договори якого-небудь рода мусить ся оповістити дословно перед цілим світом.

Скорше, чим можна було надіятися, надійшла від Вільсона відповідь. Вона не містить ні згоди на німецьку мирову пропозицію, ні не відкидає її; Вільсон ставляє тільки три, сказати-б так, вступні питання, які, на його думку, дуже важні в зв'язку з відповідю на ноту.

Вільсон питає, чи німецьке правительтво справді приймає умовини його відомих мирових точок так, що „дискусії потреба було-би тільки для практичного переведення подробиць.“ З тих точок тільки дві торкають ся дотеперішнього німецького стану посідання.

Про Альзацию і Лютарингю Вільсон сказав, що „несправедливість, якої дізнала Франція від Прус в 1871 році в справі Альзациї і Лютарингії, яка від 50 майже літ безпокоїла світовий мир, мусить бути направлена, щоб мир був забезпечений знова в інтересі всіх.“ Слово „направленне“ може мати також инший зміст, як пряме прилучення Альзациї й Лютарингії до Франції. Дальше Вільсон домагаєт ся незалежної Польщі з безсумнівню польським населенням і з доступом до моря. Польська держава з доступом до моря може повстати тільки коштом державно-німецької території, причім Вільсон розуміє безсумнівню польські території.

Друге питання каже „чи канцлер говорить тільки в імени тих самих факторів держави, які вели досі війну“, иншими словами, чи правительтво німецького канцлера кн. Макса з Бадену говорить тільки в імени цісаря, чи в імени німецького народу.

Третє питання відносить ся до розему і щодо сього заявляє Вільсон, що він не чує ся управненим до предложення союзникам розему так довго, „як довго війська центральних держав стоять на їх землі.“ Оporожненне всіх занятих областей є передумовою розему і се питання Вільсон поставив безсумнівню в порозумінню з цілою антантою.

На австро-угорську ноту Вільсон поки-що рішив ся не давати відповідь. Щодо Австро-Угорщини справа являєт ся дуже поплутаною, а Вільсон не хоче вазати собі рук на вступі до мира її національно-державними проблемами.

У відповідь президентови Зєдинених Держав Америки німецьке правительтво заявило:

Німецьке правительтво приймає умовини мира, які президент Вільсон в промові з 8. січня і в пізніших бесідах подав як основу тривкого, опертого на правах мира. Цілю вступних переговорів було-би се, щоби порозуміти ся в справі практичного приноврелення поодиноких точок. Німецьке правительтво приймає і се, щоби також правительтва держав, які є в союзі з Зєдиненими Державами, станули на основі заяв президента Вільсона. Німецьке правительтво, як і австро-угорське заявляють себе готовими зависити зброю на основі опорожнення занятих територій, що відповідає бажанню президента. Воно предкладає президентови спільну акцію мішаної комісії, яка-би заняла ся потрібними працями при опорожненню. Теперішнє німецьке правительтво, яке бере на себе відповідальність за помиренне народів, говорить в імени сих, що досі вели війну і за згодою великої більшости німецького парламенту. Кожду заяву попирану волею сеї більшости висказує німецький канцлер в імени німецького правительтва і німецького народу.

Внутрішня та закордонна політика України.

В розмові з співробітником „Кіевской Мысли“ висловився голова ради міністрів Ф. Лизогуб про пекучі питання внутрішньої й закордонної політики України.

Сими днями українська суспільність — сказав прем'єр — познайомить ся з думками правительства з приводу недалеких формувань національної гвардії й національного війська. Хоч на Україні вдало ся в останнім часі привернути розмірний порядок і спокій, все-таки большевизм по давньому активний. Щоб у коротці усунути лихо, рада міністрів постановила в найближшій часі приступити до утворення національної гвардії й національного, виключно добровільного війська. Наша національна гвардія відповідатиме в загальних рисах французькій національній гвардії 1872 р. Тоді французька армія служила самообороною для широких мас французького населення. Та армія боролася не з ідеями, а з акціями. Українське правительство має в с'їм змислі аналогічні цілі. Національна гвардія буде самообороною городського населення на поміч державним установам, військам, міліції. Як армія самооборони — вона увесь час знаходитиметь ся на місці. Напр. в Миколаєві виключно з добровольців повстали перші відділи національної гвардії в числі 1500 душ і приносять велику користь місцевому населенню.

Що торкаєть ся плану організації національної гвардії й добровільних національних військ, тепер під проводом міністра внутрішніх справ І. Кістяківського та при участі міністра війни ген. Рогози відбувають ся окремі наради, на яких розробляють ся деталі формування національної гвардії. Ось сей план. До вивчення функцій національної гвардії закликають ся в усіх містах України існуючі районові і домові організації, а де нема їх, вони поспішно творять ся. Домові організації беруть на себе спис усього мужеського населення здатного до вступу в національну гвардію, та притягають його до сього обовязку, наскільки се покажесть ся необхідним. Треба ще рішити справу, чи дати домовим комітетам зброю, чи зберігати її в означених місцях і давати населенню в міру необхідности. В кождім разі формування національної гвардії відбуватиметь ся виключно по містах України. Що торкаєть ся національних військ, вони будуть готові в розмірно довшім часі. Рада міністрів саме розглядає статут постійної української армії. Коли хочемо мати сильну та здатну до бою армію, мусимо погратити на се як найбільше сил і як найбільше часу. Але що події йдуть своєю чергою, міжнародні внутрішні відносини щораз більше ускладнюють ся, треба тепер шукати оборони передусім в самих собі. Умови хвилі диктують негайно приступити до утворення добровільних національних військ. Щодо сього не буде поважних технічних перешкод. Військове міністерство приготувало для будучої української армії кадри офіцерів і учителів, які тепер вільні, так, що дуже легко використати їх тепер.

На перший заклик мають добровольці зявити ся в подках для повнення служби. Зайняття відбуватимуть ся дві-три рази на тиждень. Сформування постійної армії на Україні збереже в тім-же часі й увесь апарат національної самооборони України. Як національна гвардія призначена для міст, так національні війська призначені для внутрішньої та внішньої служби. Торкнувши ся питань закордонної політики, поінформував през. Лизогуб передовсім про завдання румунської делегації, що приїхала до Києва, а на чолі якої стоїть Концеско. Всі переговори України з Румунією матимуть тимчасовий характер, бо делегація уповноважена своїм правительством вести переговори по строго економічним справам. А тимчасом українське правительство зацікавлене передовсім в розв'язці ряду дипломатичних і політичних справ, які торкають ся взаїмних відносин України й Румунії. Україну цікавить напр. справа, чи Румунія признає українську державу в міжнароднім змислі, чи

може відбутися обміна дипломатичними представниками та взагалі загальний погляд Румунії на Україну яко таку.

Про відношення України до Криму висловив през. Лизогуб таку думку: Крим повинен злитися з Україною. Крим має повне право на найширшу автономію і щодо сього увесь склад міністрів піде на зустріч Криму. Україна відносить ся до Криму по братерськи. Українське правительство з власної ініціативи спинило митову війну з Кримом. Український прем'єр переконаний, що удасть ся прийти до порозуміння з представниками Криму, бо між Україною і Кримом нема ріжниць в інтересах, все рідне та спільне.

Далі висловив през. Лизогуб свій погляд на державну мову на Україні. Державною мовою повинна бути українська мова. Не так-то тяжко навчити ся української мови, зокрема для осіб, що живуть на Україні. Але на деякий час повинна лишити ся московська мова в судових інституціях, яко зрозуміліша для значної частини населення. Заведення української мови, як державної, повинно відбувати ся поступово.

Щодо загальних настроїв у звязку з закордонними та внутрішніми подіями, заявив през. Лизогуб: Правительство української держави неустанно боролася і боротиметь ся з усіма тими елементами зправа чи зліва, що хочуть зруйнувати країну й потрясти нею. Забагато жертв витрачено для укріплення основних підстав державности та для заведення ладу й спокою, щоб знову наражувати на всякі тяжкі експерименти молоду українську державу.

„Молода Україна“.

Ми писали в останніх числах нашої часописи, що в Києві засновано товариство з бувших полонених Німеччини та Австро-Угорщини під назвою „Молода Україна“. Виписки з статута намічують такі цілі молодого товариства: 1) Відновлена бувшими полоненими в Німеччині та Австро-Угорщині громада прибрала собі назву „Молода Україна“. 2) Як культурно-просвітна організація, своєю цілю вона ставить: а) плекати серед українського народу здорову національну ідею і прямувати через зорганізоване національно свідомих елементів і освідомленне широкого загалу народу до повної незалежности України, як національно-культурної, так і політично-економічної; б) об'єднувати всіх національно свідомих бувших полонених Німеччини та Австро-Угорщини, а також і непоплонених української національности, котрі твердо і непохитно стоять на ґрунті цілковитої незалежности України, як се зазначено під буквою а сього пункту; в) плекати об'єднаних у самостійницькому напрямку, дбати про їх духовий і фізичний розвиток, підготовляти з них народніх робітників і провідників та ширити через них серед українського народу свої ідеї; г) спомогати об'єднаних як економічно, так і культурно в їх діяльности на користь громади. 3) Для осягнення своєї мети, громада „Молода Україна“ ширить серед українського народу словом і письмом і народнім мистецтвом загальну та національну освіту, привчає його до діяльної участі в організаціях та користуєть ся взагалі лише тими способами громадського виховання й пропаганди, які здібні виробити тверді характери та самостійний спосіб думання. 4) а) Відкриває для розповсюдження своїх ідей у межах і поза межами України свої бібліотеки, читальні, книгарні, видавництва і т. д.; б) видає на українській мові книжки, журнали, часописи і инше; в) упоряджує прилюдні читання, лекції, вистави, концерти, виклади, віча, диспути і инше; г) організує курси українознавства, екскурсії, національні хори, мандрівні театри, спортові товариства і инше; д) заводять школи для дітей і дорослих, захисти для бідних, бюро праці і инші просвітні і добродійні заведення; е) оповіщає конкурси і премії за найкращі твори письменства та умілости.

Справами громади кермують: Загальні Збори, Головна Рада, вибрана Загальними Зборами, управа громади, вибрана Головною Радою, контрольна комісія. Головна Рада — 19 членів, Управа — 7 членів, контрольна комісія — 3 членів. Після свого уконститування Головна Рада видала поклик до бувших полонених, в яким між иншим читаємо: Ми не були ніколи в полоні байдужими до долі українського народу, не будемо такими і зараз, в сей трагічний момент, коли злі зграї круків летять з півночі... і з сходу на нашу землю, на наш край, коли темні духи нашого народу придавлені хвилями революції піднімають голови, організують ся, йдуть походом проти української державности, проти української культури і проти святих і невідемних наших прав бути господарем своєї власної землі. Вони підкопують ся під нашу молоду державу, розідають її організм і загрожують запровадити нас знов у московське ярмо. Ми мусимо стати на варті інтересів українського народу, взявши до рук иншу зброю і сею зброєю буде для нас живе і творче слово, якого не одняли у нас ворогам, міцна і стала організація, що обєднає нас в одним гарячим пориві зміцнити нашу державу та національно-політичну свідомість широких кол українського народу. Потреба організації веїх, хто був у полоні і брав участь у культурно-просвітній діяльності відчувалась уже зразу після повороту на Україну, коли ми зустрінуті холодною байдужістю з боку уряду і громадянства примушені були власними силами пробивати собі шлях до нового життя. „Молода Україна“ має своїм завданням не допустити до загиби тої роботи, тих організацій, що були утворені полоненими підчас перебування за кордоном, а перенести їх на Україну і продовжувати тут просвітньо-освідомляючу роботу і далі серед народу, опікувати ся знов прибуваючими з неволі, не давати їм роспорошувати ся по Україні і в морі ворожих впливів тонути на самоті в повній беспорядности, орієнтувати їх в хаосі нових відносин, давати притулок, вишукувати роботу, посади і вихісновувати їхні сили та набути за три роки практику до організаційно-кооперативного життя на користь будування і укріплення української державности.

Громада зараз завязує зносини з ліквідаційними комісіями в українських таборах Німеччини та Австро-Угорщини і незабаром має розпочати свою діяльність на широкі розміри.

Мирові переговори між Україною і Росією зірвані.

Українська мирова делегація на своїм повнім засіданню дня 5-го жовтня відкинула домагання російської делегації, щоб запитати контрагентів берестейського мира, оскільки договір, заключений між Росією і осередніми державами, є обовязуючий також для України. Українська делегація зажадала, щоби приступити негайно до нарад над границями і предложила докладні плани границі, при яких пороблено значні уступки Росії. Вона попросила о відповідь до 7-го жовтня. Однак рос. делегація обстоювала при своїм предложенню. Супроти зього заявила українська делегація, що як до 7-го с. м. не одержити відповіді, то перерве переговори на необмежений час. Перемире має остатись в силі. Зього тільки очікувала большевицька делегація. Дня 7. жовтня мирові переговори між Україною і Великою Росією буцім-то перервано, а фактично зірвано. Большевицькі відпоручники затягали їх нарочно, вижидаючи дальших подій і не бажаючи вязати себе ніякими договорами. Спірні справи Криму і деяких північних областей української національної території, справа визнання або невизнання донської республіки — були тільки параваном, за який хапали ся большевики, щоби до миру не прийшло. Тепер-же, коли події на заході і на балканським фронті для центральних держав уложили ся нещасливо, вони довели до зрвання переговорів,

уважаючи для себе берестейський мир неіснуючим — мир, який накладав на них обовязок замирення з Україною. Що більше — в хвилі, коли в Києві йшли мирові переговори, большевицька артилерія острілювала Новгород-Сіверський. Ярмо підкреслив се на останнім засіданню мирової делегації український відпоручник п. Стебницький.

Та з боку большевиків зірвано переговори не тільки з Україною; Совітське правительтво в Москві повідомило німецьке правительтво, що воно взагалі берестейський договір уневажнює. Донесення совітського правительтва, яке прийшло вночі 5. жовтня каже, що совітське правительтво припускає, що й німецька держава також зі свого боку уважає договір неіснуючим. Німеччина відповіла, що не має нічого проти того, щоби берестейський договір полишити до управильнення загальної конференції. Рівночасно вона рішила просити російське правительтво, щоби той договір, — оскільки він відноситься до господарських питань — удержати аж до загального управильнення.

З Берліна доносять, що російський міністер закордонних справ повідомив також турецьке правительтво, що він уважає договір, заключений в Берестю між Росією й Туреччиною неважним.

Національний Союз.

В „Новій Раді“ з 4. жовтня с. р. поміщено розмову з членом президії „Національного Союзу“, зміст якої такий:

„Тепер в Національний Союз входить шістьнайцять організацій: партія укр. соц.-рев. (центр. течія), партія укр. соц.-дем., партія соц.-фед., трудовики і соц.-самостійники. Організації: Селянська Спілка, Гал.-Буковинська Рада, Холмський Комітет, Кримська Укр. Рада, Чорноморська Рада, Всеукр. Учительська Спілка, Всеукр. Лікарська Спілка, Тов. Правників, Спілка Залізничників, Почтово-телеграфна спілка, Кирило-Метод. Брацтво, Студентський Союз.

Філії заснували ся: в Одесі (окружна), Харкові (губ.), Полтаві (губ.), Катеринославі (губ.), Кам'янці-Подільським (губ.), Винниці (пов.) і Кременчуці (пов.). В губернські і повітові філії входять майже всі місцеві організації, центри котрих входять в Раду Національного Союзу в Києві. Сими днями завязали зносини з Національним Союзом через своїх делегатів організації Українців на Сибіру, Туркестані, Криму і Чорноморщині.

На днях Національний Союз подав на імя німецького посла бар. Мума меморандум про внутрішнє й міжнародне становище України. Представники президії мали докладну розмову з генеральним консулом Тіле з приводу меморандума і давали на запитання детальні пояснення. Копії меморандума розіслані представникам також инших держав.

Голова Союзу А. Ніковський після двомісячної організаційної роботи в президії через недугу відмовив ся далі бути головою Національного Союзу і залишив ся звичайним членом президії від партії соц.-фед. На голову Союзу тепер вибрано В. Винниченка, який дістає багато привітних телеграм з провінції, в яких висловлюють ся щира радість, що після певної перерви В. Винниченко вернув ся до провідництва в українським політичним життю.

За останній час окрім меморандума та инших публікацій Союзу, в часописах надруковані резолюції його в справі Донщини (доля української людности донецького округу), в справі заведення державної мови на Україні, в справі висилки Галичан; готують ся резолюції в справі Галичини та Буковини та в судовій справі. Провадить ся листування з філіями та ширить ся організація інформаційних закладів.

В своїй діяльності Союз не виходить за межі свого опублікованого в часописах статута. Всякі київські, а особливо одеські чутки про зміну орієнтації Союзу, як представника української національної думки, про загострення

його внутрішньої тактики та про заходи в справі організації влади не відповідають дійсності. Ні одна сторона діяльності Союзу, як і його постанови, резолюції й протоколи не являють ся річю секретною ні для членів Союзу, ні для українського громадянства. Очевидно, не все проходить з інформацій про Союз в пресу, але в тім нема волі ні Союзу, ні редакцій українських газет.

Настрій в Союзі щодо можливих на сході Європи явищ і політичних змін досить певний, бо всі пережиті нами за півтора року події дуже виразно вказують на зовсім яскраве і культурне пробудження національної свідомости, яка завжди буде тим цементом, що не дасть розгубити ся нашій нації і викує державний розум нашого народу. Страхи, ніби наша провінція, наше село з певних сучасних причин переживають нахил до большевизму, не мають під собою поважної основи. Де є хоч трохи свідомого селянства і особливо інтелігенції, там провадить ся мирна культурна праця, яку не в силі зруйнувати большевицькі наїзди з правого боку, чи з лівого.

Вісти.

Справа чорноморської фльоти. В найблизших днях виїжджає з Київів до Берліна спеціальна комісія українського правительства для вияснення справи про дальшу судьбу чорноморської фльоти. Зокрема комісія займатися буде справою кораблів, будованих в Миколаєві і кораблів, які прибули з Новоросійська до Севастополя.

Головний комендант портів чорноморського побережжя повідомив, що на двох канонірських лодках і на кораблях ловлення мін на Чорнім морі пораз перший вивішено воєнні українські кармазинові хоругви по новому взірцеві, затверженому гетьманом.

Голова туркестанської громади. До Київів приїхав Іван Оппоків, голова і фундатор укр. туркестанської громади в Ташкенті, редактор газети „Туркестанська Рада“. Мета приїзду — навязання тісніших звязків поміж Україною та Туркестаном, де є майже пів мільона Українців.

Переїзд гал. Січових Стрільців з України на Буковину. В дуже критичний момент загальної ситуації переходять — як зауважимо — галицькі Січові Стрільці з Херсонщини на Буковину. Др. О. Назарук каже в „Ділі“, що Стрільці йдуть зимувати в Австрію, а причину цього він представляє в такий спосіб: „Хоч від довшого часу знали і в Галичині і тут, що ми (себто Стрільці) вертаємо в Австрію, та мало хто знає ближше про причини нашого перенесення. І для того деякі Українці побоювали ся розброєння стрільців, а вороги наші в краю, котрим дуже залежить на нашім розброєнні, затирали навіть руки з радости, що ось-ось їх мрія здійснить ся. Але вони грубо помиляють ся, бо про розброєння Українських Січових Стрільців нема і не може бути мови. Наше перенесення в Австрію є часове. За се подбала наша команда тому, бо тут є ще можливі заворушення, а притім зимування з огляду на недостачу топлива дуже тяжке. Крім того Стрільці, пробуваючи ближше своїх родин, будуть мати нагоду помагати своїм родичам при відбудові знищених війною загород, або продовжувати свої студії, чи то в середніх, чи то у вищих школах. Розумієть ся, що відповідно до свого військового характеру, вони будуть повинні війсьну службу в краю. З весною, як відносини на Україні уладнають ся, ми вернемо назад на Україну.

Такі мотиви руководили командою Укр. Січ. Стрільців, яка постарала ся о часове перенесення нас до Австрії. Близкість нового постою Українських Січових Стрільців від української границі дасть нам легку можливість заосмотрити ся в хліб на зиму тим більше, що Українські Січові Стрільці знають вже добре, куди за чим їздити. А знова власти згодили

ся на нашу зимівлю в Австрії так скоро мабуть тому, що тут на Україні наближають ся вибори. Нашу патріотичну молодіж все тягне до виборчого руху — ну, а стрільці, як жовніри не повинні мішати ся до виборів і виборчої агітації — думають власти. І так ми їдемо.“

Українсько-румунські переговори. Оноді в помешканню міністерства закордонних справ відбулось відкрите українсько-румунської конференції. Засідання конференції відбуваються при закритих дверях. Від міністерства закордонних справ у конференції бере участь радник міністерства проф. Ейхельман.

Святкування ювілею М. В. Левитського. 1-го жовтня у Купецькому Зібранню відбуло ся урочисте святкування ювілею 40-літньої кооперативної діяльності „артільного батька“ М. В. Левитського. Се святкування було улаштоване укр. центр. кооп. комітетом і в ньому взяли участь найріжнородніші кооперативні, національні, просвітні організації і установи; на протязі трьох годин тягли ся привітання. Тут були центральні організації української кооперації, кооперація Галичини, місцеві кооперативні об'єднання та окремі кооперативи; не забули зложити привіту також і деякі міністерства (міністерство освіти через міністра освіти п. Василенка та міністерство торгу та промисловости через тов. мін. п. Бородаєвського); витали також і представники кооперації на Кубанщині, укр. рада на Чорноморщині, московський „Центросоюз“ та інші.

В імени Галичан, а зокрема парламентарної репрезентації промовляв посол Льонгин Цегельський, від імени спілки кооперативів Галичини д. Дм. Левицький.

Всеукраїнський зїзд баптистів. 1-го жовтня відкрито в Київів зїзд євангельських християн-баптистів. Голова зїзду Ф. Баліхін дав вислів радости, що скінчили ся утиски, які переживали баптисти підчас царського лихоліття. бо в краю, що називаєть ся тепер Україною, є спромога жити спокійним життям. Гимн, складений на се торжество, кінчить ся словами:

„Сміло — дружно до роботи,
Час близький уже не жде —
Хай відродить ся Вкраїна
А неправда пропаде!“

Ювілей Миколи Вороного і А. Кашенка. На днях відбуде ся у Київів свято 25-літньої літературної діяльності Миколи Вороного. Знов в Катеринославі, українські організації святкуватимуть ювілей 34-літньої письменницької діяльності письменника-історика Андріяна Кашенка. Його історичні оповідання мають багато читачів по всій Україні.

Англія й Україна. Льозанський український орган на французькій мові „L' Ukraine“ доносить в числі з дня 26-го вересня, що неправдивою є чутка, будто-би Англія стреміла до відбудови давньої російської імперії і до прилучення до неї всіх народів, які відірвали ся від Росії. Проклямацію цього рода видало вправді російське мурманське правительтво в Архангельську, однак репрезентант Англії для Мурману відмовив ся його підписати, заявляючи, що се цілком не пристійно є для британської держави боротись проти незалежности Фінляндії і України.

„L' Ukraine“ видить в сїм приязний акт зі сторони Англії, яка вже дня 8 го січня 1918 через свого репрезентанта у Київів Дисона Піктона Баркера признала незалежність України і запевнила її о своїй доброзичливости.

Гості з Сибіру. З Сибіру до „Національного Союзу“ прибула делегація від Сибірської „Центральної Ради“, яка об'єднує 8 мільонів Українців. Головні правління Ради існують в Омську, Красноярську і Самарі. Організація найкраща — навіть мають ся представники від волосних правлінь. В перше існування „Сибірської Центральної Ради“ з останньою дуже мало рахувались, але в останнім часі її визнавали також і війська держав порозуміння. („Відр.“).

Поляки колонізують Холмщину. Варшавські дневники доносять: П. Гр. Михайленко з Холму, повернувши з примусового побуту в Росії, продає своє майно Березно, яке лежить при станції сеї самої назви (10 кл. від Холму, на лінії Холм—Ковель) Банкові польської землі в Любліні. В найблизшій часі се майно розділене буде між селян, які у великому числі з різних сторін Польського Королівства згодують ся до Банку польської землі в Любліні.

Значна часть ключа Свіже, досі власність пані Орсетті з гарною резиденцією і мальовничим парком над Бугом набув Адам гр. Тарновський за окремим дозволом (!) Регенційної Ради. Те, що гр. Тарновський увійшов в ряд горожан холмської землі повитано з зрозумілою радістю. Майно Свіже простягаєть ся на північ від шляху залізниці Холм—Ковель до станції Березно в напрямі Дорогуська.

Історичний двір Дорогуськ, разом з цілим майном перейшов з рук Хшановського на власність Александра кн. Друцького-Любецького з Балтова, председателя Банку польської землі в Любліні. На дорогуських ґрунтах находить ся порт на Бузі, в будучині важна передладункова станція.

Стільки варшавські часописи. Поляки ще перед мировою конференцією і її можливостями старають ся викупити на Холмщині всю землю, сколонізувати її польським селянством і поставити всіх перед доконаним фактом, що „Холмщина — се польська земля.“

Представники „Національного Союзу“ у Гетьмана. Після офіційного запрошення, переданого через міністра закордонних справ Д. Дорошенка, представники „Національного Українського Союзу“ відвідали 5. с. м. п. Гетьмана. Рада „Національного Союзу“ вислала трьох представників—голову ради В. Винниченка та членів президії: А. Ніковського і професора Шевця, котрі разом з тим є членами трьох визначніших українських партій: соціал-демократів, соціал-федералістів і соціал-революціонерів (правих). Побачення відбуло ся в гетьманській палаті. Вся розмова між п. Гетьманом і представниками „Національного Союзу“ вела ся в дуже прихильнім тоні і торкала ся найважніших справ закордонної та внутрішньої політики української держави. По всіх питаннях, які порушено підчас розмови з п. гетьманом і представниками „Національного Союзу“ виявилось, що погляди „Національного Союзу“ і п. Гетьмана взагалі сходять ся. Зокрема, в розмові багато говорило ся про земельну справу, в котрій погляди п. Гетьмана цілком погоджують ся з поглядами „Національного Союзу“.

Представники „Національного Союзу“ вивесли з розмови те вражіння, що для більшого зближення між п. Гетьманом та українським громадянством найдено добрий ґрунт і що таке зближення в недалекій часі здійснить ся. Напевно за кілька днів наступить нова конференція представників „Національного Союзу“ з п. Гетьманом. Сподівають ся, що підчас сеї конференції буде докладніше вияснена спільність поглядів і намітити ся деякі конкретні політичні кроки.

Після розмови з п. Гетьманом представники „Національного Союзу“ мали ще приватні розмови з деякими близькими до п. Гетьмана достойниками, як пп. Ханенко, Полтавець-Острияниця та інші.

Державний український університет в Києві. Дня 6-го жовтня відкрито торжественно український державний університет. В святі взяв участь гетьман з своїм почетом, рада міністрів і взагалі представники української державної влади і громадські та культурні діячі. Ректором університета став професор Ф. Сушицький. Викладають на історично-філологічній факультеті: архієпископ Олексій історію церкви, професори: Г. Павлуцький історію мистецтва, А. Лобода російське письменство і мову, М. Грушевський російське письменство і мову, О. Лукіянченко славянську філологію, В. Зінь-

ківський філософію, І. Огієнко українську мову, Ф. Сушицький українське письменство, О. Грушевський історію України, М. Пахаревський грецьку мову; на фізично-математичнім факультеті: Д. Граве математику, І. Ганицький математику, В. Лучицький кристалографію, мінералогію і петрографію, С. Кушакевич зоологію, Й. Косоногов фізику, В. Плотников хемію, В. Дубянський географію, Ф. Швець палеонтологію, М. Кравчук математику; на правничім факультеті: М. Туган-Барановський політичну економію, Б. Кістяківський громадянське право, Ф. Мищенко церковне право, С. Веселовський статистику; на медичнім факультеті: др. О. Корчак-Челурківський гігієну, др. В. Константинович паталогічну анатомію, др. А. Пшецький фармакологію, др. М. Нецадименко загальну паталогію з бактеріологією, Е. Черняхівський клінічну хірургію, О. Черняхівський гістологію, М. Вовкочой нормальну анатомію.

Студентів записало ся поперх 3.000, з того 99% Українців.

**Купуйте дешеві й загально-доступні видання
Союза визволення України:**

	к. с.
1. В. Антонович. Хмельниччина в повісті Г. Сенкевича	—80
2. М. Богданович. Білоруське відродження	—80
3. П. Бочковський. Фінляндія та фінляндське питання	2'40
4. Вяч. Будзиновський. Як Москва нищила Україну	1'20
5. М. Возняк. Наша рідна мова. З 18 портретами	—40
6. Пам'яті Івана Франка. Опис життя, діяльності й похорону. Зладив М. Возняк. З 12 малюнками	2'—
7. Вол. Гнатюк. Національне відродження австро-угорських Українців (1772—1880 pp.)	1'60
8. Вол. Гнатюк. Українська народня словесність	2'—
9. Prof. M. Hruschewskyj. Die ukrainische Frage in historischer Entwicklung (Ukr. справа в історичнім розвитку)	1'—
10. М. Грушевський. Якої автономії і федерації хоче Україна	—80
11. В. Дорошенко. У відповідь напасникам	1'—
12. Вол. Дорошенко. Українство в Росії. Найновіші часи. З чис- ленними портретами	2'40
13. Пам'яткова книжка Союзу визволення України з 103 іл.	5'—
14. М. Капельгородський. Мої пісні	2'—
15. О. Кириленко. Українці в Америці	1'—
16. G. Cleinow. Das Problem der Ukraine	1'—
17. В. Короленко. Як упала царська влада в Росії	1'20
18. О. Кобець. В Тарасову ніч. З образками	1'—
19. О. Кобець. З великих днів. З образками	1'—
20. М. Кордуба. Північно-західна Україна	4'—
21. М. Кордуба. Територія і населення України	4'—
22. Др. І. Крипаневич. Українське військо. З малюнками	—80
23. Dr. E. Lewyuskyj. Galizien	1'20
24. Др. Е. Левицький. Листи з Німеччини	1'60
25. Др. М. Лозинський. Галичина в життю України	1'20
26. М. Лозинський. Іван Франко. З портретом Ів. Франка	2'—
27. Др. М. Лозинський. Михайло Павлик	—80
28. Др. Осип Назарук. Слідами Українських Січових Стрільців. З малюнками	7'—
29. Др. Іван Пулюй. Ukraina und ihre internationale politische Bedeutung	1'60
30. St. Rudnyuskyj. Ukraina. Land und Volk. Br. 20'— в пологні	24'—
31. О. Скоропис-Іолтуховський. Значіння самостійної України	—40
32. Проф. С. Томашівський. Церковний бік української справи	—60
33. М. Trotzkuj. Die ukrainische national-politische Bewegung	1'—
34. М. Троцький. Литовці	—80
35. М. Троцький. Як прийшло в Росії до революції	1'20
36. V. Choma-Dovskij. Ukrajina i Ukrajinci (по хорватськи)	2'—
37. Др. А. Цегельський. Русь-Україна і Московщина-Росія	1'60
38. Др. Андрій Чайковський. Петро Кошачевич Сагайдачний	—30
39. Чужинці про українську справу	—80
40. Т. Шевченко. Кобзарь. 2-й випуск	2'—
41. Проф. І. Шишманов. Роль України в болгарським відродженню	—40

Набувати можна отсі всі книжки в Адміністрації видань Союзу визволення України. Wien, VIII., Josefstädterstr. 79, II, St., T. 6.

Зміст: Н. В. Мировий конгрес і „Деклярація прав народів.“ — Для оборони української держави. — Мир на засадах Вільсона. — Внутрішня та закордонна політика України. — „Молода Україна“. — Мирові переговори між Україною і Росією зірвані. — Національний Союз. — Вісти.